

V. ESTACIONALITAT TURÍSTICA I ÍNDEX D'INTENSITAT TURÍSTICA.

Antecedents sobre l'estacionalitat turística.

La qüestió de l'estacionalitat ha estat sempre relacionada amb el negoci del turisme de masses. Així, les societats receptores i els territoris d'acollida del turisme de masses experimenten processos de forta intensificació temporal. La denominada estacionalitat, que en el cas dels destins de sol i platja coincideix majoritàriament amb l'estiu, repercuteix en tots els àmbits de la vida social i la configuració i adaptació de les extensions exosomàtiques de l'organisme social. Això són, fonamentalment, equipaments i infraestructures. Així mateix, aquesta estacionalitat ha contribuït a moldejar un model sociolaboral que se sustenta en el treball de poca qualitat i temporal, i que tan sols pot mantenir-se gràcies a una forta dosi d'intervenció pública que, tal com diria l'economista institucionalista nord-americà Karl William Kapp (1966)¹, es fa càrrec dels costos socials de l'empresa privada. L'estacionalitat turística, i els seus impactes, ha estat objecte d'estudi per part de nombrosos autors i aplicat a múltiples casos d'estudi (Baum, 1999; Baum i Lundtorp, 2001; Koenig i Bischoff, 2004)².

El càlcul de l'estacionalitat ha ocupat també nombroses pàgines i preocupacions, així com la modelació de l'anàlisi que permeti explicar l'estacionalitat (Butler i Mao, 1997)³. En el cas espanyol es poden destacar nombrosos treballs al respecte (Ramón i Abellán, 1997; López Bonilla i López Bonilla, 2006)⁴. Finalment, pel que fa a les Balears l'estudi de l'estacionalitat turística també ha estat objecte d'atenció per part de diversos autors (Aguiló i Sastre, 1984; Rosselló et al., 2004; Capó et al., 2006)⁵.

Les Illes Balears són una de les principals destinacions del turisme de sol i platja de la Mediterrània i per aquest motiu es veuen absolutament afectades pel fenomen. És per aquesta raó que es creu necessari el seu estudi i la seva caracterització.

1. Evolució mensual de turistes arribats a les Illes Balears per illes.

Definició.

Aquest indicador aporta les dades corresponents a l'evolució total dels turistes arribats a les Illes Balears, per introduir aquesta dimensió a partir de les estadístiques realitzades pels organismes oficials.

Fons.

CITTIB (2004-2009) *El turisme a les Illes Balears. Dades informatives (2003-2008)*. CITTIB, Conselleria de Turisme, Govern de les Illes Balears, Palma de Mallorca.

Epígrafs: "Entrada mensual de turistes per via aèria" i "Entrada mensual de turistes per via marítima" (www.finestraturistica.org/p/todos_documentos.php?id_sec=16&cat=2&id_subsec=0, octubre 2009).

¹ Kapp, K.W. (1966) *Los costes sociales de la empresa privada*. Oikos-Tau, Barcelona.

² Baum, T. (1999) "Seasonality in Tourism: Understanding the Challenges – Introduction" a *Tourism Economics* nº5, pp.5-8; Baum, T. i Lundtorp, S. (eds.) (2001) *Seasonality in Tourism*. Pergamon, Oxford; Koenig, N. i Bischoff, E.E. (2004): "Seasonality research: the state of the art" a *Working Papers*, School of Business and Economics, Swansea, documento (a www.swan.ac.uk/ebms/research/working%20papers/index.asp).

³ Butler, R.W. i Mao, B. (1997) "Seasonality in tourism: problems and measurement" a Murphy, P. (ed.) *Quality Management in Urban Tourism*. Wiley, Chichester, pp. 9-23.

⁴ Ramón, A.B. i Abellán, M.J. (1997) "Estacionalidad de la demanda turística en España" a *Papers de Turisme* nº17, pp. 47-72; López Bonilla, J.M. i López Bonilla, L.M. (2006) "La concentración estacional en las regiones españolas desde una perspectiva de la oferta turística" a *Revista de Estudios Regionales* nº77, pp.77-104.

⁵ Aguiló, E. i Sastre, A. (1984) "La medición de la estacionalidad del turismo: el caso de Baleares" a *Estudios Turísticos* nº81, pp. 79-88; Capó, J.; Riera, A. i Roselló, J. (2006) "Una visión de los determinantes de la estacionalidad a través de las características de los establecimientos hoteleros" a *Cuadernos de Economía* vol. 29(79), pp.57-72; Rosselló, J.; Riera, A. i Sansó, A. (2004) "The Economic Determinants of Seasonal Patterns" a *Annals of Tourism Research* nº31, pp.697-711.

Metodologia.

Període: 2003-2008.

Temporalitat: anual.

Escala geogràfica: insular i autonòmica.

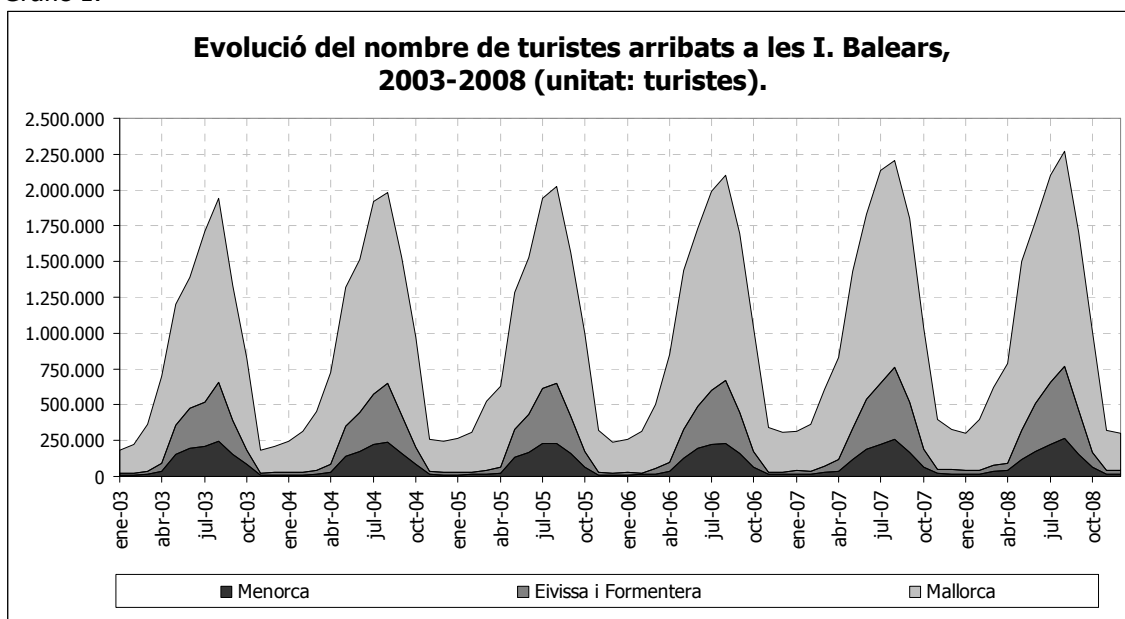
Aquest indicador recull les dades d'entrades de turistes arribats a les illes tal com apareixen als documents oficials.

Anàlisi i resultats.

La taula 1 mostra el nombre total de turistes arribats a Balears durant els dotze mesos de l'any entre 2003 i 2008. Si ens fixem amb la diferència que hi ha entre l'inici i el final del període, veim que el 2008 varen arribar 2.840.681 turistes més que el 2003, indicant un increment aproximat del 27,68%. El valor més alt apareix el 2007 amb un total de 13.275.246 arribades, xifra que després baixa lleugerament fins a 13.103.901 el 2008. Tots els anys del període analitzat han superat la barrera dels 10 milions de turistes pel conjunt de l'arxipèlag, tot situant-se en el mateix ordre de magnitud que per exemple tota Grècia.

Referent a les variacions mensuals, la màxima afluència turística està clarament compresa entre maig i setembre (ambdós inclosos) amb xifres molt superiors a la resta. Cal destacar l'agost com el mes amb major nombre d'arribades en cada un dels anys, i el gener i el desembre els de menys activitat. També assenyalar que a partir del mes d'abril i en alguns casos del mes de març ja es produeix una important pujada de visitants, coincidint així amb les festes de Setmana Santa en la transició entre la temporada baixa i l'alta. Igualment, amb el mes d'octubre podem observar un fet similar però a l'invers; de manera que tot i que es veu una gran disminució en el nombre d'arribades respecte al setembre, encara es manté una considerable diferència si el comparam amb el mes de novembre, coincidint amb la finalització de la temporada alta. Per acabar, destacar que la distribució de turistes en els diferents mesos de l'any presenta pautes molt similars entre un any i altre. Interanualment, destaca l'increment generalitzat dels turistes arribats fins a l'inici del 2008.

Gràfic 1.

Taula 1. Nombre total de turistes arribats a les Illes Balears, 2003-2008						
	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Gener	179.584	242.600	264.284	256.793	312.301	303.532
Febrer	225.562	312.754	307.147	310.955	360.358	399.254
Març	363.031	451.658	524.748	505.999	606.826	622.492
Abril	698.696	725.707	627.634	853.943	830.379	787.805
Maig	1.203.578	1.322.513	1.285.197	1.439.759	1.433.165	1.498.020
Juny	1.387.163	1.514.449	1.528.666	1.731.228	1.827.537	1.779.177
Juliol	1.714.252	1.922.948	1.940.777	1.990.694	2.135.354	2.099.236
Agost	1.941.982	1.983.645	2.026.888	2.102.551	2.204.666	2.268.319
Setembre	1.330.772	1.529.721	1.566.200	1.694.772	1.799.186	1.703.291
Octubre	823.736	973.568	998.280	1.043.922	1.036.051	1.014.739
Novembre	182.796	261.198	319.557	341.707	398.230	324.507
Desembre	212.068	245.922	236.810	305.506	331.193	303.529
Total	10.263.220	11.486.683	11.626.188	12.577.829	13.275.246	13.103.901

Pel que fa a Mallorca, la taula 2 indica que l'augment de turistes arribats durant el mateix període va superar el registrat al conjunt de les Illes Balears amb un increment del 32,14%, representat per uns 2.401.824 més de visites si ho comparem amb el 2003. Lògicament, per la importància que representa l'illa dins la comunitat autònoma, la tendència del nombre d'arribades totals segueix la mateixa pauta, amb un creixement sostingut fins el 2007 i amb una major afluència turística entre els mesos de maig i setembre. L'agost continua sent el mes amb un nombre major d'arribades, excepte per l'any 2007 en que ho va ser el juliol; mentre que la menor activitat queda repartida entre el gener i el desembre, a excepció del 2003 en que va ser en novembre.

Taula 2. Nombre total de turistes arribats a Mallorca, 2003-2008						
	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Gener	161.350	217.076	237.470	231.952	273.161	262.749
Febrer	205.140	285.578	281.955	287.721	322.212	356.104
Març	330.368	408.570	483.134	453.432	537.311	542.814
Abril	604.575	640.077	567.870	753.405	709.329	695.760
Maig	847.091	974.518	957.904	1.109.202	1.098.137	1.180.016
Juny	915.010	1.068.471	1.098.693	1.245.379	1.292.687	1.266.086
Juliol	1.196.015	1.347.945	1.323.816	1.390.951	1.486.432	1.439.845
Agost	1.287.730	1.335.357	1.376.560	1.430.471	1.441.214	1.499.199
Setembre	938.128	1.102.103	1.146.249	1.250.398	1.284.410	1.243.037
Octubre	641.111	774.174	820.769	871.274	846.027	848.061
Novembre	161.148	224.687	293.887	311.139	346.826	279.121
Desembre	185.918	215.859	213.848	278.731	281.733	262.616
Total	7.473.584	8.594.415	8.802.155	9.614.055	9.919.479	9.875.408

A l'illa de Menorca (taula 3), es pateix una pujada de visitants de l'1,37% amb un augment de 15.395 turistes entre 2003 i 2008. Tot i créixer, les dades indiquen una major estabilitat en quant a la pressió turística sobre l'illa respecte de les altres illes on la tendència ha estat frenètica. Segueix coincidint la màxima concentració turística a l'agost, llevat del 2005 en que va ser el juliol, i la menor el gener i el desembre. La distribució a les temporades mostra una diferència més significativa entre el nombre d'arribades en temporada baixa i en temporada alta, deixant entreveure una estacionalitat més marcada que a Mallorca i Balears.

Taula 3. Nombre total de turistes arribats a Menorca, 2003-2008						
	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Gener	6.874	7.539	7.518	8.972	13.172	13.173
Febrer	8.769	10.212	14.021	10.638	11.886	13.709
Març	12.548	14.134	11.172	17.391	24.466	33.805
Abril	31.906	29.990	19.284	33.737	32.810	40.603
Maig	150.623	139.455	135.728	123.054	119.764	121.345
Juny	197.949	176.809	170.603	193.949	191.961	176.465
Juliol	212.225	221.164	233.195	226.680	221.166	225.658
Agost	246.877	238.435	232.077	231.263	260.370	267.505
Setembre	152.586	158.274	160.019	163.151	167.743	150.919
Octubre	81.869	80.442	63.586	59.622	64.059	62.651
Novembre	6.910	10.742	8.304	13.514	18.036	15.582
Desembre	10.057	9.894	5.502	11.568	15.970	13.173
Total	1.119.193	1.097.090	1.061.009	1.093.539	1.141.403	1.134.588

Les dades per Eivissa i Formentera (taula 4) confirmen l'increment generalitzat de turistes a totes les Illes Balears. Aquí la diferència positiva és de 423.462 visites amb una taxa de creixement del 25,35%, similar a la global. No existeixen variacions en els mesos més punters, sent l'agost el que presenta tots el màxims. En canvi els mínims es van alternant entre el gener i el febrer. Podem destacar que a Eivissa i Formentera hi apareixen les diferències més grans en el nombre d'arribades entre els mesos de temporada baixa i els d'alta, per tant és aquí on l'estacionalitat és més important.

Taula 4. Nombre total de turistes arribats a Eivissa i Formentera, 2003-2008						
	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Gener	11.360	17.985	19.296	15.869	25.968	27.610
Febrer	11.653	16.964	11.171	12.596	26.260	29.441
Març	20.115	28.954	30.442	35.176	45.049	45.873
Abril	62.215	55.640	40.480	66.801	88.240	51.442
Maig	205.864	208.540	191.565	207.503	215.264	196.659
Juny	274.204	269.169	259.370	291.900	342.889	336.626
Juliol	306.012	353.839	383.766	373.063	427.756	433.733
Agost	407.375	409.853	418.251	440.817	503.082	501.615
Setembre	240.058	269.344	259.932	281.223	347.033	309.335
Octubre	100.756	118.952	113.925	113.026	125.965	104.027
Novembre	14.738	25.769	17.366	17.054	33.368	29.804
Desembre	16.093	20.169	17.460	15.207	33.490	27.740
Total	1.670.443	1.795.178	1.763.024	1.870.235	2.214.364	2.093.905

2. Indicador d'Estacionalitat Turística anual per illes (IETa).

Definició.

L'IETa pretén avaluar l'estacionalitat turística, entesa com a mesura de la dispersió anual de l'arribada de turistes a un territori al llarg de l'any. Per elaborar aquest indicador s'ha utilitzat com a base el treball de Jesús Manuel López Bonilla i Luís Miguel López Bonilla (2006)⁶, que fa servir tècniques d'anàlisi de sèries temporals de dades estadístiques combinades amb mesures, com l'índex de GINI, que permeten avaluar el grau de dispersió o concentració d'aquestes dades en un període determinat. No obstant, s'ha de comentar que existeixen algunes diferències entre l'article esmentat i la metodologia d'aquest índex. Així per exemple, el treball assenyalat té com objecte d'estudi l'estacionalització de l'oferta turística, en canvi el present índex se centra en l'anàlisi de la demanda.

Fonts.

CITTIB (2004-2009) *El turisme a les Illes Balears. Dades informatives (2003-2008)*. CITTIB, Conselleria de Turisme, Govern de les Illes Balears, Palma de Mallorca.

Epígrafs: "Entrada mensual de turistes per via aèria" i "Entrada mensual de turistes per via marítima" (www.finestraturistica.org/p/todos_documentos.php?id_sec=16&cat=2&id_subsec=0, octubre 2009).

Les dades dels turistes arribats entre el gener i el juliol de 2009 procedeixen de la publicació del CITIB.

Epígrafs: "Arribades de turistes, gener 2009"; "Arribades de turistes, febrer 2009"; "Arribades de turistes, març 2009"; "Arribades de turistes, abril 2009"; "Arribades de turistes, maig 2009"; "Arribades de turistes, juny 2009"; "Arribades de turistes, juliol 2009". (www.finestraturistica.org/p/todos_documentos.php?id_sec=10&cat=2&id_subsec=0, octubre 2009).

Metodologia.

Període: 2003-2008.

Temporalitat: anual.

Escala geogràfica: insular i autonòmica.

Amb aquest índex es pretén obtenir una mesura sintètica anual de la concentració estacional de les arribades de turistes a les Illes Balears. Així es podran identificar aquells anys en què s'incrementa o redueix l'estacionalitat.

Es proposa, com ja s'ha apuntat a la definició, estudiar l'estacionalitat des del punt de vista de la demanda (turistes arribats), mitjançant un indicador mitjà, amb l'objecte de corregir les fluctuacions puntuals d'un període concret i facilitar així la comparació entre zones geogràfiques, en el nostre cas entre illes.

Anàlisi de dades temporals

Una sèrie temporal, cronològica, històrica o de temps és una successió d'observacions quantitatives d'un fenomen ordenades en el temps. Per a tractar sobre les sèries temporals s'ha utilitzat el manual de Jesús Sánchez Fernández (2004)⁷

Qualsevol sèrie temporal se suposa que és el resultat de quatre components: tendència, variacions estacionals, variacions cícliques i variacions residuals o accidentals. Aquesta

⁶ López Bonilla, J.M. i López Bonilla, L.M. (2006) "La concentración estacional en las regiones españolas desde una perspectiva de la oferta turística" a *Revista de Estudios Regionales* nº77, pp.77-104.

⁷ Sánchez Fernández, J. (2004) *La introducción a la estadística empresarial*. Ed. Eumed.net. (www.eumed.net/cursecon/libreria/2004/jsf/jsf.htm, octubre 2009).

descomposició de la sèrie no deixa de ser un procediment dissenyat perquè l'estudi de la mateixa resulti més fàcil, ja que aquestes peces poden no sempre existir.

Tendència (T). De forma àmplia podem definir la tendència com aquell component que recull el comportament de la sèrie a llarg termini. Per poder detectar-la cal que la sèrie consti d'un nombre d'observacions elevat, al llarg de molts anys. Es pot determinar si la sèrie mostra un moviment a llarg termini que respongui a una determinada llei de creixement, decreixement o estabilitat.

Variacions estacionals (VE). Són moviments de la sèrie que es repeteixen de forma periòdica. La raó d'aquestes variacions es basa en causes de tipus climatològic (producció, turisme, etc.) o d'ordenació del temps (els dies de la setmana condiciona el comportament de certes sèries).

Variacions cícliques (C). Aquest component té un marcat caràcter econòmic, ja que sol ser el resultat de la successió de les fases expansives i recessives de l'economia. Són moviments a mitjà termini, períodes superiors a l'any, que es repeteixen de forma gairebé periòdica, encara que no són tan regulars com les variacions estacionals.

Variacions accidentals (R). Aquest component no respon a cap patró de comportament, sinó que és el resultat de factors fortuïts o aleatoris que incideixen de forma aïllada i no permanent en una sèrie. Aquests factors poden ser d'índole molt diversa, com inundacions, vagues i altres similars.

La interacció d'aquests quatre components genera la sèrie temporal. La forma en què es combinen pot ser molt variada, però tradicionalment s'ha optat per dos models diferents: additiu i multiplicador. En aquest índex es farà servir el multiplicador.

$$T \times VE \times C \times R$$

Càlcul de la tendència

Hi ha diferents mètodes de càlcul, dels quals en el present índex s'ha escollit el de les mitjanes mòbils. Amb aquest mètode el que es fa és "suavitzar" la sèrie fent la mitjana dels valors de la mateixa per a períodes de temps fixos però que es desplacen al llarg de tot l'horitzó de la sèrie. El resultat d'aquest procés mecànic és l'eliminació dels moviments a curt i mig termini així com les irregularitats degudes a factors no controlables ni predictibles. El mètode de càlcul de la mitjana mòbil aplicat en aquest indicador és el que es disposa a continuació, per un cas concret d'un mes, per facilitar la seva comprensió:

$$Y_{jul97}^* = \frac{\frac{Y_{Gen97} + Y_{Feb97} + \dots + Y_{Nov97} + Y_{Des97}}{12} + \frac{Y_{Feb97} + Y_{Mar97} + \dots + Y_{Des97} + Y_{Gen98}}{12}}{2}$$

A la fórmula anterior es calcula la mitjana mòbil per un cas hipotètic, mes juliol de 1997. En tractar-se d'un número d'observacions parell (12 mesos) s'han de calcular dues mitjanes, tal com es veu a l'exemple, i llavors s'ha de treure la mitjana de les dues anteriors. Aquest procediment implica la necessitat de disposar dels valors corresponents als 6 mesos anteriors al període d'anàlisi i dels 6 mesos posteriors, per això s'han fet servir les dades dels darrers 6 mesos del 2002 i dels 6 primers de 2009, en el present estudi.

En el cas que ens ocupa i per l'escàs nombre d'anys estudiat es pot assumir que tendència i variacions cícliques coincideixen, per tant es tracten els dos components com un de sol.

Càlcul del component estacional

Després de calcular la tendència i variacions cícliques mitjançant el procediment de les mitjanes mòbils es procedeix al càlcul de l'estacionalitat. Es divideix la sèrie original entre el resultat que s'obté mitjançant aplicació de mitjanes mòbils. El resultat són els índexs específics de variació estacional (IEVE), un índex per cada mes fruit de dividir el valor original d'aquell mes pel valor suavitzat d'aquell mateix mes mitjançant el càlcul de mitjanes mòbils.

$$\frac{Y_t}{\text{Mitjana mòbil}} = \frac{T \times VE \times C \times R}{T \times C} = VE \times R$$

Si se tracta d'una estacionalitat estable, com és el cas que ens ocupa, és preferible resumir tots aquests índexs específics en un general que reculli l'estacionalitat de la sèrie. La manera més fàcil d'arribar al mateix és obtenir una mitjana dels valors IEVE de cada mes. A més, en procedir d'aquesta manera el que s'aconsegueix també és eliminar els possibles efectes de R, encara que aquests siguin poc importants. La mitjana d'aquests índexs generals de variació estacional (IGVE) és 1.

Càlcul de l'índex de GINI

Una vegada arribats a aquest punt, es proposa el càlcul d'un índex anual o plurianual que indiqui el grau d'estacionalitat de les arribades de turistes. Aquest indicador es calcularà a partir dels IGVE en el cas de identificar la estacionalitat per el període d'anys (2003-2008), i a partir dels IEVE en el cas de referir-se a l'estacionalitat de cada any. En el darrer cas s'ha de tenir present el fet que juntament amb l'estacionalitat l'índex pot tenir una petita variació residual implícita.

Per a calcular l'estacionalitat anual o plurianual es farà servir l'índex de GINI que estima el grau de concentració estacional pel període estudiat, considerant les diferències entre els parells d'observacions, és a dir, els mesos de l'any en aquest cas. A continuació es presenta la fórmula aplicada pel càlcul de l'índex de GINI tal com apareix a López i López (2006):

$$G = \frac{\Delta}{2 \bar{Y}} = \frac{\frac{1}{2} \sum_{i=1}^{12} \sum_{j=1}^{12} \frac{|Y_i - Y_j|}{12^2}}{\bar{Y}}$$

on:

Y_j i Y_i són les observacions de cada mes.

$\bar{Y}$ és la mitjana.

Els valors de l'índex de GINI oscil·len entre 0 i 1. El valor 0 indicaria la distribució homogènia dels valors al llarg dels dotze mesos, és a dir, sense estacionalitat, tots els valors dels IEVE i IGVE es situarien sobre la mitjana (1). Mentre que el valor 1 indica la màxima dispersió. De totes maneres per $N=12$ com és aquest cas, en què hi ha 12 observacions, una per cada mes, el valor màxim que pot assolir l'índex és de 0,9166, aquest valor es donaria si un mes concentrés tots els turistes. Per tant, com més s'apropin els valors a 0,9166 major serà l'estacionalitat.

Finalment, i per acabar amb l'apartat de metodologia, s'ha de comentar que aquest procediment es repetirà per cada una de les illes: Mallorca, Menorca i Eivissa i Formentera.

Anàlisi i resultats.

En aquest apartat s'introduiran els resultats obtinguts a partir de la metodologia explicada en capítols anteriors per cada una de les illes. S'inclouran i analitzaran els resultats corresponents al procés d'anàlisi temporal de les dades inicials de turistes arribats, això és els IEVE i els IGVE, i s'introduiran i analitzaran els resultats corresponents a l'aplicació de l'índex de GINI que és el que determina el grau final d'estacionalització.

Anàlisi de dades temporals.

En primer lloc, es relacionen les taules amb les dades de partida emprades per a aquest indicador.

Taula 5. Nombre total de turistes arribats a Mallorca, 2002-2009								
	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Gener	155.454	161.350	217.076	237.470	231.952	273.161	262.749	258.931
Febrer	207.638	205.140	285.578	281.955	287.721	322.212	356.104	271.409
Març	410.514	330.368	408.570	483.134	453.432	537.311	542.814	414.796
Abril	440.242	604.575	640.077	567.870	753.405	709.329	695.760	698.098
Maig	781.504	847.091	974.518	957.904	1.109.202	1.098.137	1.180.016	999.934
Juny	906.441	915.010	1.068.471	1.098.693	1.245.379	1.292.687	1.266.086	1.148.069
Juliol	1.007.811	1.196.015	1.347.945	1.323.816	1.390.951	1.486.432	1.439.845	1.341.461
Agost	1.064.952	1.287.730	1.335.357	1.376.560	1.430.471	1.441.214	1.499.199	1.332.383
Setembre	900.237	938.128	1.102.103	1.146.249	1.250.398	1.284.410	1.243.037	
Octubre	547.502	641.111	774.174	820.769	871.274	846.027	848.061	
Novembre	143.856	161.148	224.687	293.887	311.139	346.826	279.121	
Desembre	164.880	185.918	215.859	213.848	278.731	281.733	262.616	
Total	6.731.031	7.473.584	8.594.415	8.802.155	9.614.055	9.919.479	9.875.408	

Taula 6. Nombre total de turistes arribats a Menorca, 2002-2009								
	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Gener	6.420	6.874	7.539	7.518	8.972	13.172	13.173	10.641
Febrer	4.871	8.769	10.212	14.021	10.638	11.886	13.709	12.014
Març	14.401	12.548	14.134	11.172	17.391	24.466	33.805	18.301
Abril	23.844	31.906	29.990	19.284	33.737	32.810	40.603	33.315
Maig	137.877	150.623	139.455	135.728	123.054	119.764	121.345	101.441
Juny	175.747	197.949	176.809	170.603	193.949	191.961	176.465	157.643
Juliol	216.982	212.225	221.164	233.195	226.680	221.166	225.658	210.939
Agost	220.011	246.877	238.435	232.077	231.263	260.370	267.505	240.558
Setembre	167.364	152.586	158.274	160.019	163.151	167.743	150.919	
Octubre	75.144	81.869	80.442	63.586	59.622	64.059	62.651	
Novembre	7.256	6.910	10.742	8.304	13.514	18.036	15.582	
Desembre	6.763	10.057	9.894	5.502	11.568	15.970	13.173	
Total	1.056.680	1.119.193	1.097.090	1.061.009	1.093.539	1.141.403	1.134.588	

Taula 7. Nombre total de turistes arribats a Eivissa i Formentera, 2002-2009								
	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Gener	12.378	11.360	17.985	19.296	15.869	25.968	27.610	23.104
Febrer	10.535	11.653	16.964	11.171	12.596	26.260	29.441	25.970
Març	24.691	20.115	28.954	30.442	35.176	45.049	45.873	39.486
Abril	40.796	62.215	55.640	40.480	66.801	88.240	51.442	72.706
Maig	203.244	205.864	208.540	191.565	207.503	215.264	196.659	189.430
Juny	291.719	274.204	269.169	259.370	291.900	342.889	336.626	315.499
Juliol	319.277	306.012	353.839	383.766	373.063	427.756	433.733	373.168
Agost	373.738	407.375	409.853	418.251	440.817	503.082	501.615	440.043
Setembre	272.445	240.058	269.344	259.932	281.223	347.033	309.335	

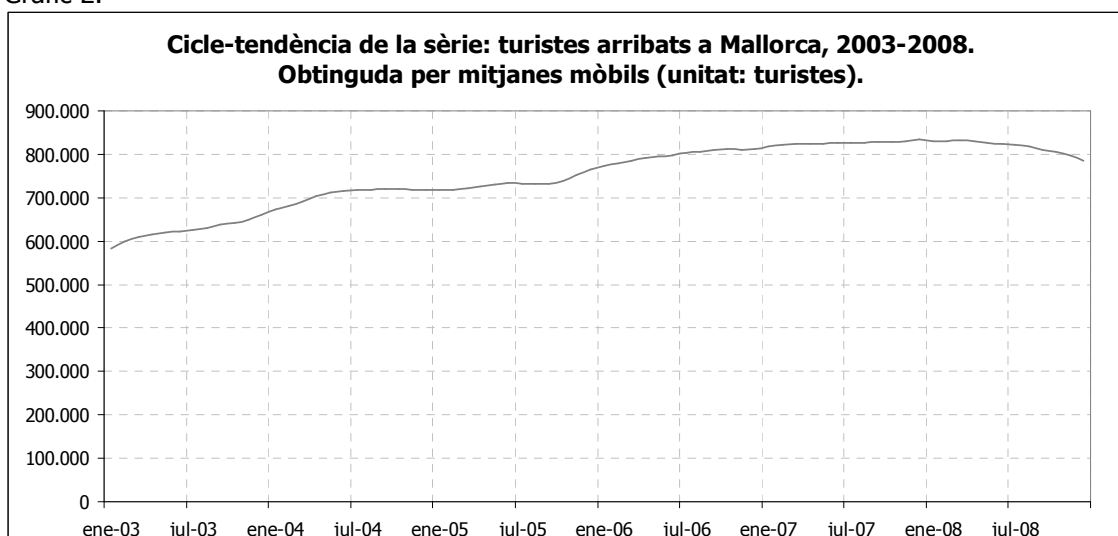
Octubre	106.488	100.756	118.952	113.925	113.026	125.965	104.027	
Novembre	13.409	14.738	25.769	17.366	17.054	33.368	29.804	
Desembre	9.880	16.093	20.169	17.460	15.207	33.490	27.740	
Total	1.678.600	1.670.443	1.795.178	1.763.024	1.870.235	2.214.364	2.093.905	

Càlcul de la tendència

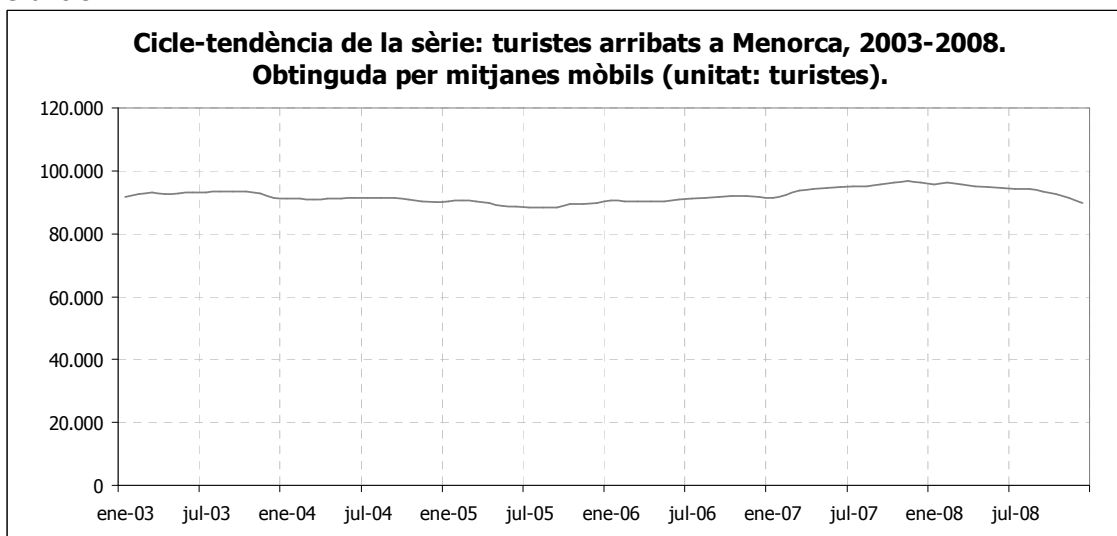
En realitat, els resultats obtinguts per aquest punt no són d'interès directe per aquest indicador, en principi, no és rellevant el coneixement de la tendència de l'arribada de turistes d'aquests darrers anys pel que respecte a l'indicador d'estacionalitat. Aquesta passa ens interessa en la mesura que a partir de l'obtenció de la tendència podem aïllar l'estacionalitat. Tot seguit s'introdueixen els gràfics que detallen la tendència i variacions cícliques pel període d'estudi, per cada una de les illes.

Els gràfics de tendència calculats mitjançant el procediment de mitjanes mòbils ens donen resultats relativament diferents per cada illa. Així Menorca és de les tres la que presenta una tendència més estable, amb valors que s'han mantingut al llarg del període d'estudi entorn als 90.000 turistes de mitjana mensuals. En canvi tant Mallorca, com Eivissa i Formentera han experimentat un increment del nombre mitjà mensual de turistes en el mateix període. De totes maneres tant en un cas com a l'altre, des de 2008 s'ha produït una desacceleració i un decreixement en la tendència.

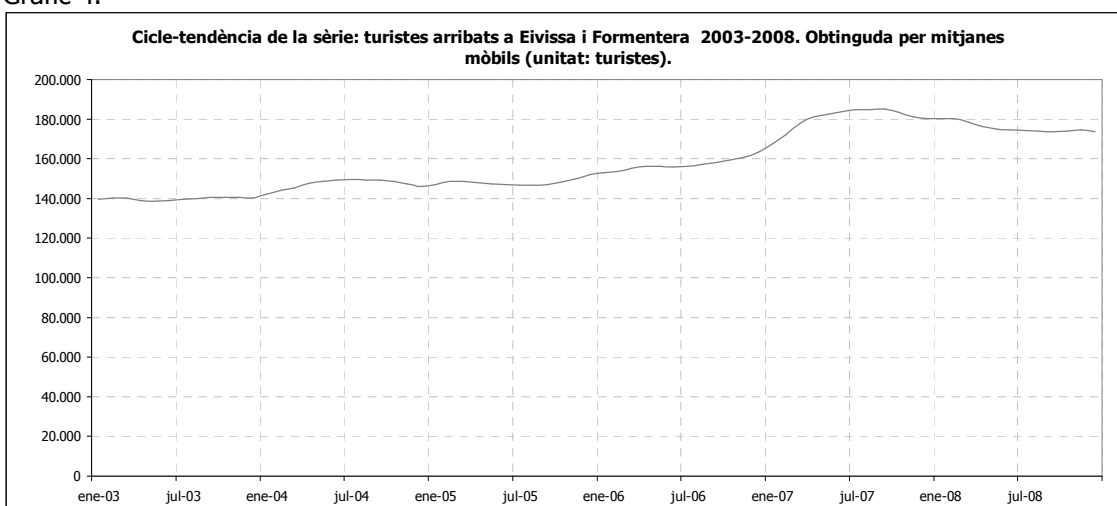
Gràfic 2.

Gràfic 3.

Gràfic 4.

Càlcul del component estacional.

El càlcul de l'**índex específic de variació estacional** per cada més dels anys estudiats, és la primera passa en el procés de caracterització de l'estacionalització de les arribades de turistes. S'inclouen seguidament els gràfics que representen l'estacionalització de la variable analitzada i les taules amb els valors que han permès confeccionar aquests gràfics. Es donen valors per sobre d'1, en aquells mesos que les arribades de turistes són superiors a la mitjana, els valors seran més alts, com més elevada sigui la concentració en aquell més concret. Per altra banda, els valors per sota d'1 indiquen que en aquells mesos les arribades de turistes són menors a la mitjana.

Si es parteix de la consideració que la mitjana dels IEVE ha de ser 1 per cada any, comprovam com a Mallorca, excepte a l'any 2003, hi ha 6 mesos (de maig a octubre) que tenen valors de l'índex per sobre de la mitjana, i en aquell any el valor es podria considerar pràcticament igual que la mitjana. En canvi, Menorca i Eivissa i Formentera, presenten només 5 mesos per sobre de la mitjana (de maig a setembre), i a més en aquests darrers anys s'ha anat disminuint l'índex pel més d'octubre de manera progressiva.

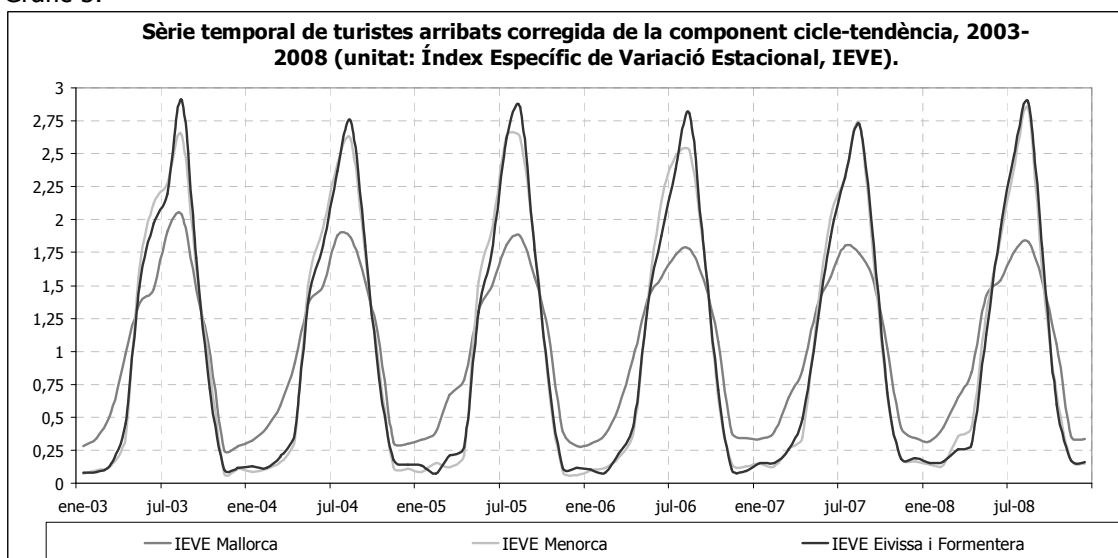
Un altre aspecte a ressaltar, és que els pics màxims de l'illa de Mallorca, no solen arribar al valor de 2 (IEVE). Només al mes d'agost de 2003 es va superar lleugerament aquesta xifra. En

canvi a les altres illes, tant al juliol com a l'agost se supera la xifra de 2. En el cas d'Eivissa i Formentera els valors s'aproximen a tres en tots els mesos d'agost dels anys estudiats.

Pel que fa a les diferències entre anys per cada una de les illes, s'ha de dir que són poc significatives, que és difícil calibrar-les amb les taules i gràfics i que en alguns casos es podrien deure a variacions residuals. Quan es tractin els indicadors anuals i plurianuals d'estacionalització, es podrà calibrar millor aquesta diferència que s'ha enunciant en els resultats de l'IEVE.

Així a grans trets, el que es pot extreure de les taules i gràfics següents és que Mallorca presenta una estacionalització de les arribades de turistes menys marcada que les illes petites. Tant Menorca com les Pitiüses presenten uns IEVE (Índex Específics de Variació Estacional) que permeten entreveure un major grau d'estacionalització.

Gràfic 5.

Taula 8. Índexs Específics de Variació Estacional (IEVE) Mallorca, 2003-2008						
	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Gener	0,2771	0,3224	0,3308	0,2996	0,3340	0,3163
Febrer	0,3423	0,4189	0,3923	0,3693	0,3919	0,4285
Març	0,5414	0,5917	0,6690	0,5770	0,6520	0,6526
Abril	0,9819	0,9107	0,7822	0,9510	0,8604	0,8382
Maig	1,3656	1,3705	1,3108	1,3951	1,3313	1,4262
Juny	1,4713	1,4945	1,4977	1,5597	1,5641	1,5370
Juliol	1,9133	1,8798	1,8053	1,7324	1,7991	1,7500
Agost	2,0414	1,8605	1,8772	1,7747	1,7423	1,8303
Setembre	1,4718	1,5292	1,5653	1,5418	1,5497	1,5342
Octubre	0,9984	1,0740	1,1110	1,0722	1,0212	1,0535
Novembre	0,2483	0,3133	0,3904	0,3840	0,4172	0,3500
Desembre	0,2814	0,3008	0,2795	0,3433	0,3380	0,3345

Taula 9. Índexs Específics de Variació Estacional (IEVE) Menorca, 2003-2008						
	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Gener	0,0750	0,0828	0,0833	0,0990	0,1441	0,1376
Febrer	0,0947	0,1121	0,1549	0,1178	0,1286	0,1425
Març	0,1348	0,1553	0,1237	0,1924	0,2608	0,3529
Abril	0,3440	0,3289	0,2150	0,3734	0,3483	0,4272
Maig	1,6195	1,5278	1,5270	1,3611	1,2665	1,2789
Juny	2,1255	1,9338	1,9255	2,1342	2,0221	1,8641
Juliol	2,2748	2,4191	2,6356	2,4827	2,3252	2,3893
Agost	2,6437	2,6035	2,6254	2,5266	2,7352	2,8377
Setembre	1,6318	1,7276	1,8078	1,7758	1,7536	1,6132
Octubre	0,8757	0,8835	0,7114	0,6471	0,6647	0,6766
Novembre	0,0743	0,1188	0,0928	0,1470	0,1864	0,1704
Desembre	0,1098	0,1099	0,0612	0,1261	0,1660	0,1466

Taula 10. Índexs Específics de Variació Estacional (IEVE) Eivissa i Formentera, 2003-2008.						
	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Gener	0,0814	0,1265	0,1312	0,1038	0,1549	0,1533
Febrer	0,0830	0,1176	0,0751	0,0821	0,1522	0,1633
Març	0,1433	0,1989	0,2048	0,2266	0,2533	0,2568
Abril	0,4482	0,3770	0,2734	0,4279	0,4872	0,2920
Maig	1,4850	1,4015	1,2988	1,3297	1,1806	1,1230
Juny	1,9735	1,8013	1,7640	1,8718	1,8659	1,9265
Juliol	2,1940	2,3644	2,6146	2,3872	2,3172	2,4884
Agost	2,9103	2,7421	2,8512	2,8030	2,7223	2,8833
Setembre	1,7078	1,8042	1,7689	1,7771	1,8762	1,7823
Octubre	0,7163	0,7999	0,7685	0,7084	0,6866	0,5972
Novembre	0,1049	0,1748	0,1158	0,1061	0,1842	0,1705
Desembre	0,1146	0,1379	0,1149	0,0932	0,1859	0,1598

Amb l'objecte d'eliminar possibles errors i variacions residuals s'aplica l'**Índex General de Variació Estacional (IGVE)**. Aquest índex permet tenir una visió més clara de l'estacionalitat d'un període plurianual concret, en aquest cas entre l'any 2003 i 2008. El fet de calcular la mitjana de les IEVE per mesos de tots els anys del període, ens dona una visió millor de l'estacionalitat per illes, perquè se suavitzen els resultats i s'elimina la variació residual, encara que per un altre costat es perdi la sèrie temporal i no se'n pugui veure l'evolució.

Els gràfics i taules dels IGVE, ens permeten corroborar les observacions realitzades pels IEVE, és a dir, que hi hauria dos models d'estacionalització a les Illes Balears, un per Mallorca, amb una distribució més homogènia al llarg de l'any de les arribades de turistes i una temporada alta més llarga, i el model de Menorca i les Pitiüses amb una estacionalització més marcada i una temporada alta més curta. En qualsevol cas, tant en un model com a l'altre, es pot constatar la importància de l'estacionalitat de l'arribada de turistes, amb un gràfic que s'assembla a la campana de Gauss.

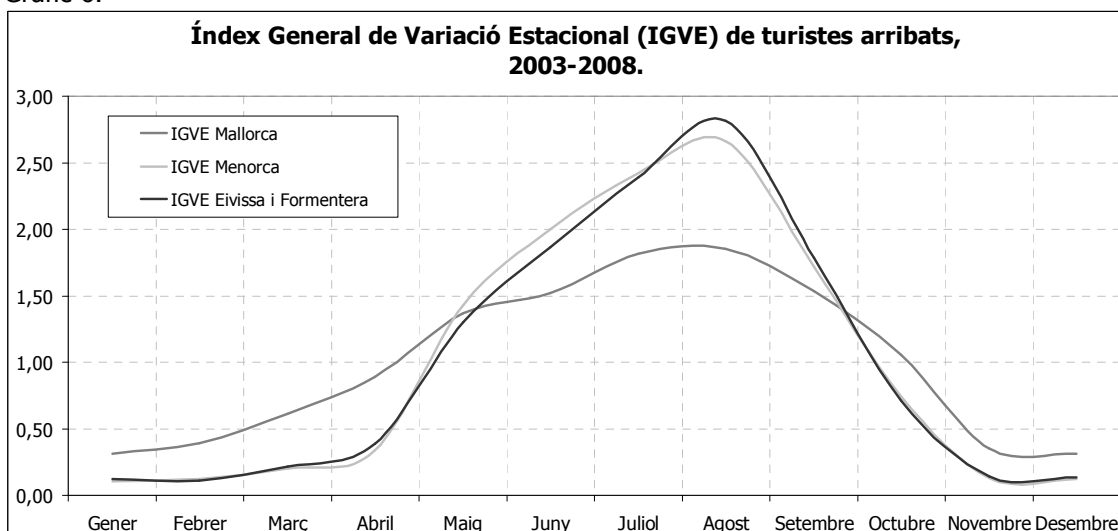
Aprofundint en la taula d'IGVE (taula 11) i el gràfic 6, es pot comprovar com tant Menorca com Eivissa i Formentera, presenten uns mínims molt acusats en temporada baixa, els valors de l'índex en prou feines superen el 0,2 en 5 mesos, de novembre a març. En canvi Mallorca, presenta només quatre mesos amb valors per sota de 0,4 i sempre per sobre de 0,3 (novembre – febrer), i en el mes de març ja s'assoleix un valor de 0,6. Sembla doncs que Mallorca ha allargat l'estació turística, més que les dues illes menors amb productes més diversificats. A Mallorca, els mesos de març i abril presenten valors intermedis que podrien estar relacionats a la temporada cicloturística.

Mallorca també presenta un descens més suavitzat dels índexs després de la temporada d'estiu, amb dos mesos que encara superen el valor d'1, setembre i octubre. Per la seva banda,

Menorca i les Pitiüses tenen unes caigudes més acusades després de la temporada alta i en el mes d'octubre ja assoleixen valors inferiors a la unitat.

Quant als màxims, a totes les illes es donen en el mes d'agost coincidint amb les vacances tradicionals dels països europeus. Però, mentre a Mallorca, aquest màxim no és tant destacat i és semblant al de juliol, a Menorca i Pitiüses sí que és pot parlar d'un pic al mes d'agost, i sobretot en aquestes segones.

Gràfic 6.

Taula 11. Índexs Generals de Variació Estacional (IGVE), 2003-2008			
	Mallorca	Menorca	Eivissa i Formentera
Gener	0,3134	0,1036	0,1252
Febrer	0,3905	0,1251	0,1122
Març	0,6140	0,2033	0,2139
Abril	0,8874	0,3395	0,3843
Maig	1,3666	1,4301	1,3031
Juny	1,5207	2,0009	1,8672
Juliol	1,8133	2,4211	2,3943
Agost	1,8544	2,6620	2,8187
Setembre	1,5320	1,7183	1,7861
Octubre	1,0550	0,7432	0,7128
Novembre	0,3505	0,1316	0,1427
Desembre	0,3129	0,1199	0,1344

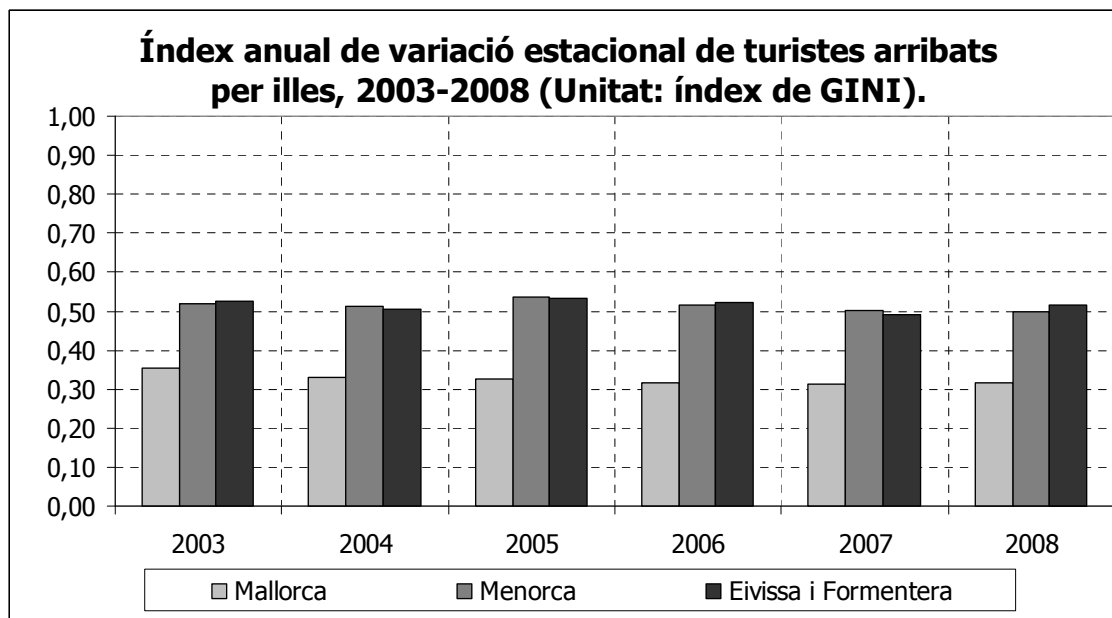
Càlcul de l'índex de GINI.

La passa final de l'indicador és el càlcul dels **índexs anuals de variació estacional** d'arribades de turistes, mitjançant l'aplicació de l'índex de GINI als valors de IEVE i l'**índex plurianual de variació estacional pel període 2003-2008** aplicat sobre l'IGVE. Com ja s'ha explicat a l'apartat de metodologia aquest índex dona valors que oscil·len entre 0 i 0,9166, essent zero la absència d'estacionalització i 0,9166 la concentració de tots els turistes arribats en un sol mes. D'aquesta manera amb una sola xifra es pot tenir la referència sobre l'estacionalització de les arribades de turistes en un any o en un període plurianual.

De l'anàlisi de la taula 8 i del gràfic 7 se'n desprèn tot el que s'ha vengut comentant al llarg d'aquest capítol, que Menorca i Eivissa i Formentera tenen un grau d'estacionalització molt semblant i molt més acusat que Mallorca. De fet, són tan semblants els valors de les dues illes menors que amb una gràfica que s'ha escalat convenientment entre 0 i 1 per tal d'evitar distorsions, les dues se superposen. A més, es pot concloure que aquesta estacionalització s'ha mantingut estable al llarg del període d'estudi.

Per contra Mallorca presenta un grau d'estacionalització inferior, en una escala d'1 a 100, gairebé 20 punts per sota de les altres dues illes. A més, es pot apreciar que en el període estudiat s'hauria produït un descens lleuger de l'índex, és a dir, que s'hauria minvat lleugerament l'estacionalització; tot i que es tracta d'una tendència encara poc rellevant i que s'hauria de corroborar en futures actualitzacions, perquè per exemple el 2008 sembla com si la tendència és volgués invertir.

Gràfic 7.

Taula 12. Índexs anuals de variació estacional i índex plurianual de variació estacional de turistes arribats per illes (2003-2008). Calculats a partir de l'índex de GINI							
	2003	2004	2005	2006	2007	2008	(2003-2008)
Mallorca	0,3555	0,3289	0,3250	0,3155	0,3112	0,3165	0,3247
Menorca	0,5198	0,5136	0,5368	0,5144	0,5032	0,4998	0,5140
Eivissa i Formentera	0,5256	0,5039	0,5324	0,5238	0,4900	0,5161	0,5151

En definitiva aquest és un indicador vàlid per a l'avaluació de l'estacionalitat, senzill i que permet comparar entre anys o altres períodes plurianuals o entre zones. Un sol valor permet estimar l'estacionalització i a més amb una escala de valors ben establerta. Els índexs anuals de variació estacional calculats amb el coeficient de Gini ens permet concloure que l'estacionalitat turística presenta un tret estructural a les illes, essent molt més accentuada a Menorca i Pitiüses que a Mallorca.

3. Índex d'Estacionalitat Turística mensual (IETm) insular i Illes Balears.

Definició.

L'Índex d'Estacionalitat Turística compara la distribució, en aquest cas mensual, dels turistes al llarg de l'any amb una potencial distribució homogènia dels mateixos.

Fonts.

CITTIB (2004-2009) *El turisme a les Illes Balears. Dades informatives (2003-2008)*. CITTIB, Conselleria de Turisme, Govern de les Illes Balears, Palma de Mallorca.

Epígrafs: "Entrada mensual de turistes per via aèria" i "Entrada mensual de turistes per via marítima" (www.finestraturistica.org/p/todos_documentos.php?id_sec=16&cat=2&id_subsec=0, octubre 2009).

Metodologia.

Període: 2003-2008.

Temporalitat: anual.

Escala geogràfica: insular i autonòmica.

A partir de les dades de turistes mensuals per illes (Mallorca, Menorca i Eivissa-Formentera) recollides en els anuaris elaborats pel CITTIB (El Turisme a les Illes Balears) calculem l'IET de cada mes. Les dades de turistes entrats resulten de la suma de l'apartat "entrada mensual de turistes per via aèria" i "entrada mensual de turistes per via marítima". Posteriorment s'aplica la següent fórmula:

$$IET_{mes} = \frac{n^{\circ} \text{ turistes}_{mes}}{(n^{\circ} \text{ turistes}_{any}/12)}$$

D'aquesta manera, els valors inferiors a 1 es trobarien per sota de la mitjana i els superiors a 1 per sobre, quan més dispersió entorn a 1 trobem, més marcada serà l'estacionalitat.

Anàlisi i resultats.

Mirant el Gràfic 8 i Taula 13, a les **Illes Balears** es pot observar una tendència en la reducció de l'estacionalitat entre 2003 i 2007, moment en que aquesta s'inverteix i augmenten de nou les diferències entre els mesos que presenten un IET més alt i els que el presenten més baix. Per a tots els anys trobem el màxim al mes d'agost i el mínim als mesos de gener i desembre (excepte per l'any 2003 que el novembre coincideix amb el gener), sense cap màxim ni mínim relatiu a cap altre mes. És a dir, que l'índex va augmentant de gener a agost i va disminuint d'agost a desembre (excepte pel 2003 que augmenta lleugerament entre novembre i desembre), amb una pendent bastant homogènia entre tots els mesos. Tot exceptuant d'abril a maig quan observem una forta pujada del valor de l'índex i de juny a juliol on l'índex minva el seu creixement.

Mallorca, en línies generals i d'acord amb l'esperat, presenta les mateixes característiques que les observades a nivell autonòmic (taula 14). Si bé per al mes de juliol trobem en els anys 2004 i 2007 valors superiors al del mes d'agost. Pel que fa als valors inferiors, aquests continuen apareixent entre els mesos de gener i desembre, a més de repetir-se la coincidència del valor mínim al novembre i al gener de 2003. D'igual manera, l'índex augmenta des del gener fins l'agost, sense màxims ni mínims relatius (excepte pel 2003 que augmenta lleugerament entre novembre i desembre). Referent a la pendent de l'indicador, cal assenyalar una disminució en l'homogeneïtat respecte a les Balears durant les etapes anuals de creixement, on pareix presentar unes variacions més marcades.

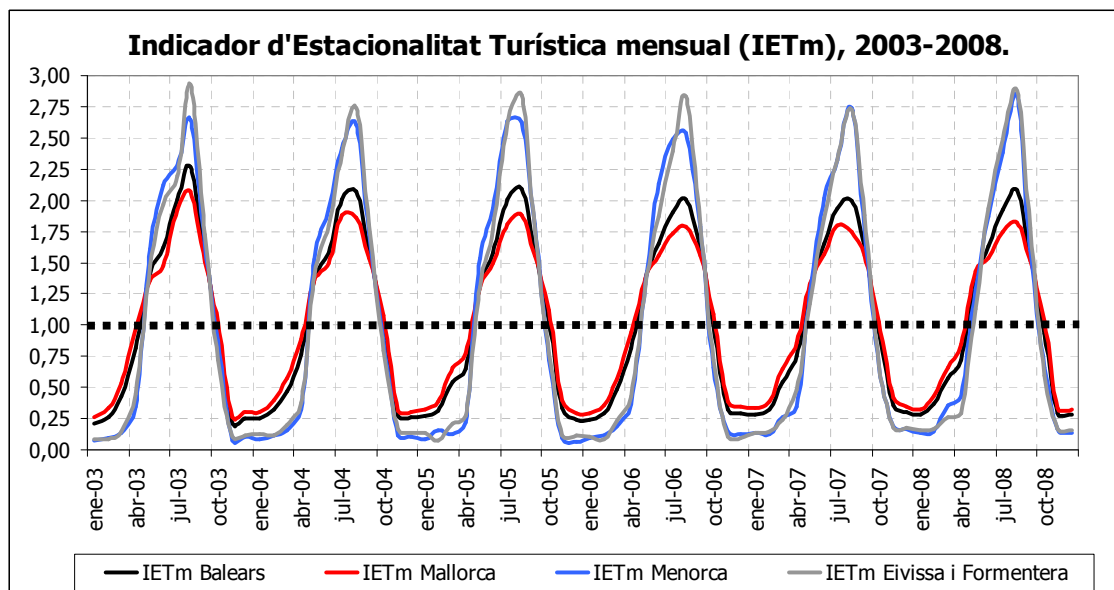
A **Menorca** observem un clar augment de la dispersió dels valors, es a dir, un major grau d'estacionalitat (taula 15). Per a tots els anys és visualitza una gran diferència en els resultats entre els mesos de temporada baixa (novembre-abril) i els de temporada alta (maig-setembre). L'únic mes que s'acosta al valor 1 (que seria el mitjà) és el d'octubre, sense sobrepassar-ho mai. Comparada amb les altres illes, Menorca presenta una estacionalitat per sobre de la mitjana i de Mallorca, i de cada vegada més pròxima a la presentada per Eivissa i Formentera. Els valors més elevats tornen a concentrar-se a l'agost i al juliol, mentre que els inferiors es dispersen més, on per exemple a l'any 2007 el mínim apareix en un mes de febrer.

Pel que fa a la tendència de l'indicador, es mostra una aparent disminució de l'estacionalitat entre els anys 2003 i 2006, per després tornar a remuntar a 2007 i 2008. Cal destacar la similitud entre els diferents anys, amb un fort creixement entre abril i maig, i una acusada baixada a partir de l'agost. També assenyalar, la petita pujada soferta entre el novembre i desembre del 2003 i la baixada entre febrer i març del 2005.

A **Eivissa i Formentera** es pot veure una certa regularitat any a any, tan sols una mica desviada a la primavera de 2003 (taula 16). Comparant amb Mallorca i Menorca presenta una evolució temporal més estable, encara que els índexs d'estacionalitat són en general els més elevats, patint una diferència molt important entre els màxims i els mínims de cada un dels anys. Si comparem l'evolució de l'estacionalitat entre els diferents anys, es visualitza que entre 2003 i 2004, i 2005 i 2007, l'estacionalitat minva; mentre que entre 2004 i 2005, i 2007 i 2008 torna a créixer, indicant una variabilitat en la tendència estacional bastant més acusada que a la resta d'illes.

En els períodes anuals, tots els màxims queden distribuïts en el mes d'agost i els mínims van variant força entre gener i febrer, compartint-lo entre gener i desembre el 2008.

Gràfic 8.

Taula 13. Indicador d'Estacionalitat Turística Mensual de les Illes Balears, 2003-2008						
	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Gener	0,21	0,25	0,27	0,24	0,28	0,28
Febrer	0,26	0,33	0,32	0,30	0,33	0,37
Març	0,42	0,47	0,54	0,48	0,55	0,57
Abril	0,82	0,76	0,65	0,81	0,75	0,72
Maig	1,41	1,38	1,33	1,37	1,30	1,37
Juny	1,62	1,58	1,58	1,65	1,65	1,63
Juliol	2,00	2,01	2,00	1,90	1,93	1,92
Agost	2,27	2,07	2,09	2,01	1,99	2,08
Setembre	1,56	1,60	1,62	1,62	1,63	1,56
Octubre	0,96	1,02	1,03	1,00	0,94	0,93
Novembre	0,21	0,27	0,33	0,33	0,36	0,30
Desembre	0,25	0,26	0,24	0,29	0,30	0,28

Taula 14. Indicador d'Estacionalitat Turística Mensual a Mallorca, 2003-2008						
	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Gener	0,26	0,30	0,32	0,29	0,33	0,32
Febrer	0,33	0,40	0,38	0,36	0,39	0,43
Març	0,53	0,57	0,66	0,57	0,65	0,66
Abril	0,97	0,89	0,77	0,94	0,86	0,85
Maig	1,36	1,36	1,31	1,38	1,33	1,43
Juny	1,47	1,49	1,50	1,55	1,56	1,54
Juliol	1,92	1,88	1,80	1,74	1,80	1,75
Agost	2,07	1,86	1,88	1,79	1,74	1,82
Setembre	1,51	1,54	1,56	1,56	1,55	1,51
Octubre	1,03	1,08	1,12	1,09	1,02	1,03
Novembre	0,26	0,31	0,40	0,39	0,42	0,34
Desembre	0,30	0,30	0,29	0,35	0,34	0,32

Taula 15. Indicador d'Estacionalitat Turística Mensual de Menorca, 2003-2008						
	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Gener	0,07	0,08	0,09	0,10	0,14	0,14
Febrer	0,09	0,11	0,16	0,12	0,12	0,14
Març	0,13	0,15	0,13	0,19	0,26	0,36
Abril	0,34	0,33	0,22	0,37	0,34	0,43
Maig	1,61	1,53	1,54	1,35	1,26	1,28
Juny	2,12	1,93	1,93	2,13	2,02	1,87
Juliol	2,28	2,42	2,64	2,49	2,33	2,39
Agost	2,65	2,61	2,62	2,54	2,74	2,83
Setembre	1,64	1,73	1,81	1,79	1,76	1,60
Octubre	0,88	0,88	0,72	0,65	0,67	0,66
Novembre	0,07	0,12	0,09	0,15	0,19	0,16
Desembre	0,11	0,11	0,06	0,13	0,17	0,14

Taula 16. Indicador d'Estacionalitat turística Mensual d'Eivissa i Formentera, 2003-2008						
	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Gener	0,08	0,12	0,13	0,10	0,14	0,16
Febrer	0,08	0,11	0,08	0,08	0,14	0,17
Març	0,14	0,19	0,21	0,23	0,24	0,26
Abril	0,45	0,37	0,28	0,43	0,48	0,29
Maig	1,48	1,39	1,30	1,33	1,17	1,13
Juny	1,97	1,80	1,77	1,87	1,86	1,93
Juliol	2,20	2,37	2,61	2,39	2,32	2,49
Agost	2,93	2,74	2,85	2,83	2,73	2,87
Setembre	1,72	1,80	1,77	1,80	1,88	1,77
Octubre	0,72	0,80	0,78	0,73	0,68	0,60
Novembre	0,11	0,17	0,12	0,11	0,18	0,17
Desembre	0,12	0,13	0,12	0,10	0,18	0,16

4. Índex d'Estacionalitat Turística mensual per Zones Turístiques (IETm).

Definició.

L'Índex d'Estacionalitat Turística compara la distribució, en aquest cas mensual, dels turistes per cada zona turística a les diferents illes, al llarg de l'any i amb una potencial distribució homogènia dels mateixos.

Fonts.

CITTIB (2004-2009) *El turisme a les Illes Balears. Dades informatives (2003-2008)*. CITTIB, Conselleria de Turisme, Govern de les Illes Balears, Palma de Mallorca.

Epígraf: "Distribució de l'ocupació per nacionalitats i sectors" (www.finestraturistica.org/p/todos_documentos.php?id_sec=16&cat=2&id_subsec=0, octubre 2009).

Cal advertir del problema que hi ha a l'hora d'analitzar l'afluència de turistes per zones ja que aquesta informació procedeix de les dades de l'enquesta mensual d'ocupació realitzada als establiments hotelers i apartaments turístics de les Illes Balears. S'exclouen de l'àmbit d'estudi les tipologies de turisme rural, els càmpings turístics, els habitatges de vacances, els establiments parahotelers que no s'inclouen en les categories definides per la Llei General de Turisme de les Illes Balears i tots els establiments ubicats fora de zona turística. A més la qualitat de la mostra depèn de la resposta que hi hagi en un mes concret a dita enquesta. En qualsevol cas, aquesta és l'aproximació estadísticament més realista al tema de l'estacionalitat turística per zones.

Metodologia.

Període: 2003-2008.

Temporalitat: mensual.

Escala geogràfica: zona turística insular.

A partir de les dades de turistes mensuals per zones turístiques (Mallorca, Menorca, Eivissa i Formentera) recollides en els anuaris elaborats pel CITTIB (El Turisme a les Illes Balears) es calcula l'IET mensual per zona. Les dades de turistes per zona procedeixen del la "distribució de l'ocupació per nacionalitats i sectors". Posteriorment s'aplica la següent fórmula:

$$IET_{mes} = \frac{n^{\circ} \text{ turistes}_{mes}}{(n^{\circ} \text{ turistes}_{any}/12)}$$

D'aquesta manera, els valors inferiors a 1 es trobarien per sota de la mitjana i els superiors a 1 per sobre, quan més dispersió entorn a 1 trobem, més marcada serà l'estacionalitat.

Les **zones turístiques** definides en els anuaris turístics del CITTIB són:

Illa	Zona turística	Espais zona
Mallorca	Sector 1. Platja de Palma	Platja de Palma - s'Arenal
		Ciutat Jardí - Can Pastilla
	Sector 2. Ponent	Palma
		Cala Major - Sant Agustí
		Illetes, Portals, Costa d'en Blanes; Palmanova, Magaluf; Santa Ponça Costa de la Calma.
		Peguera
		Andratx, Sant Elm, Camp de Mar.
	Sector 3. Tramuntana	Sóller , Estellencs i Deià.
	Sector 4. Llevant	Colònia de Sant Jordi
		Cala d'Or, Ferrera, Cala Barca, Porto Petro, Porto Colom.
		Porto Cristo, Cales de Mallorca, s'Illot, Cala Mèndia.
		Cala Millor, Cala Bona, Costa dels Pins.
		Cala Ratjada, Font de sa Cala, Canyamel.
	Sector 5. Nord	Can Picafort; Alcúdia, Alcanada, Mal Pas, Platja de Muro
		Pollença, Formentor, Cala Sant Vicenç.
Menorca	Sector 1.	Maó, Es Castell, Sant Lluís
		Es Mercadal.
	Sector 2.	Alaior, es Migjorn Gran, Ferreries, Son Bou.
Ciutadella.		
Eivissa	Sector 1.	Sant Antoni Badia, Cala Gració.
		Sant Antoni poble.
	Sector 2.	Talamanca, Figueretes, Platja d'en Bossa.
		Cala Vadella, Cala Tarida.
	Sector 3.	Es Figueras, Cala Llenya, Cala Sant Vicenç
Cala Llonga, Es Canar, Santa Eulària.		
Formentera	Formentera	Formentera

Anàlisi i resultats.

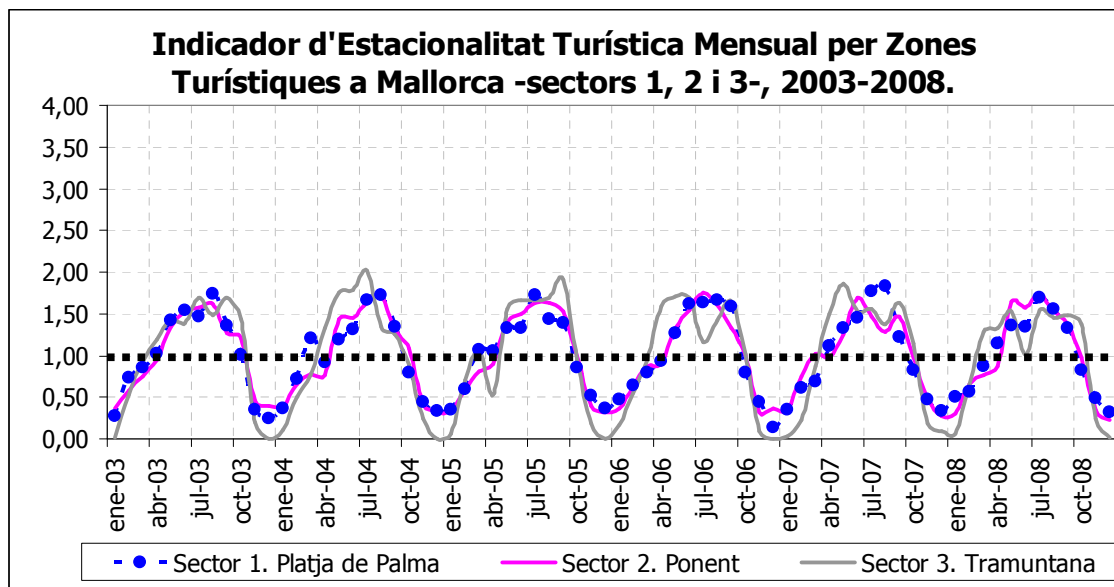
A **Mallorca**, per zones turístiques, trobem els valors més dispersos de l'índex al **sector nord**, no només perquè són els que presenten valors més extrems entre els mesos d'un mateix any sinó també perquè trobem una important disparitat interanual per al que fa els valors màxims (fins i tot trobem un màxim relatiu per a l'any 2006 al mes de setembre amb valors superiors a l'agost). Si miram l'estacionalitat durant tot el període, veim que disminueix el 2004, després augmenta fins el 2006 per tornar a davallar el 2007 i 2008. Com a canvis anuals més destacables podem indicar la baixada de l'indicador entre els mesos de juny i juliol del 2003 i 2007, a més de la soferta entre maig i juny del 2004 i 2008. Aquesta variabilitat respon, molt probablement, als problemes apuntats amb la informació de base ja que aquesta se sustenta en la resposta a les enquestes d'ocupació. Sovint, davalla el nombre de respostes en moments que coincideixen amb la temporada alta.

Després del sector nord, el sector que presenta una major estacionalitat és el de **llevant**, amb un creixement i decreixement de l'índex entre temporades més estable. Igual que l'indicador global de l'illa, aquest pareix reduir-se entre el 2003 i 2007, experimentant un nou increment el 2008. També podem assenyalar la baixada de l'índex entre els mesos de maig i juny el 2003 i 2008. Una davallada que ha de ser presa amb molta cautela ja que es pot deure als motius abans esmentats, relacionats amb l'enquesta.

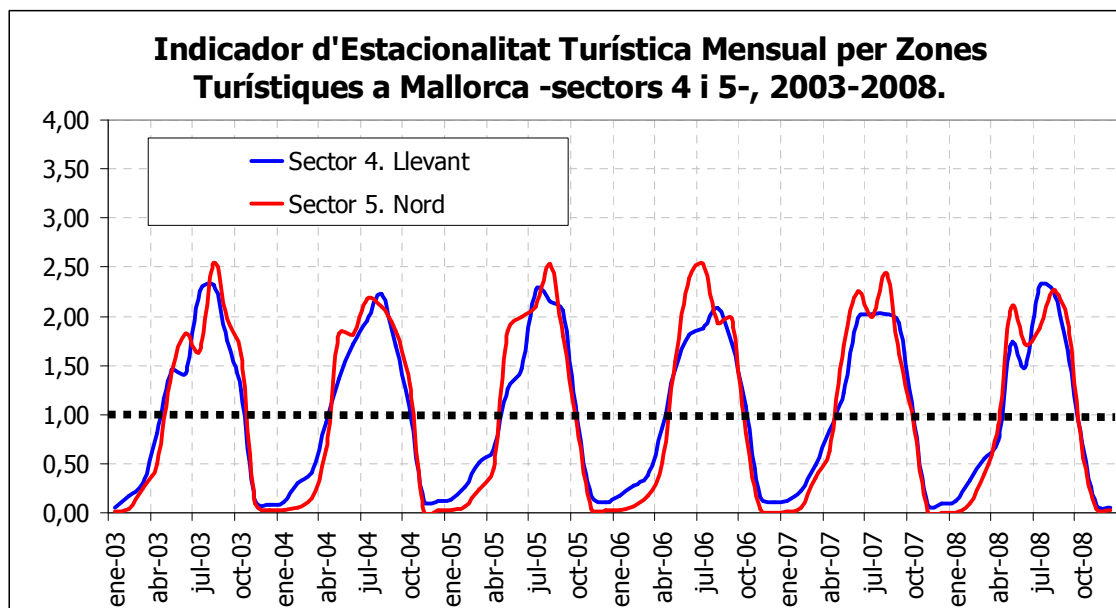
Els sectors que presenten menys estacionalitat són el de la **Platja de Palma** i el de **Ponent**, amb valors molt similars entre ells, encara que si miram la diferència entre els índexs majors i menors de cada any es pot veure com el sector Ponent és el menys estacional en tots els anys excepte a l'any 2008 que ho és la Platja de Palma. En el sector de la Platja de Palma es pot identificar més clarament la pujada corresponent a la Setmana Santa, sobretot en els anys 2004 i 2005. Tan un com l'altre no pareixen tenir canvis importants d'estacionalitat, si bé es preveu al final del període, una reducció de l'índex pel sector de la Platja de Palma i un increment pel sector Ponent. A la Platja de Palma podria influir l'entrada de turistes de l'Imsero fora de temporada.

En quant al sector **Tramuntana** comentar la seva gran variabilitat anual, de manera que dins els mateixos anys hi ha varies pujades i baixades de l'indicador, a excepció de l'any 2004 on presenta una certa homogeneïtat. Per tant, encara que puguem observar una clara diferència entre la temporada baixa i l'alta, també es visualitza que en el moment de transició entre temporades i dins l'alta, es produeixen continus canvis de tendència, el que pot evidenciar una major sensibilitat a variacions externes, com ara; possibles ponts festius o l'efecte de la Setmana Santa. Però també per l'existència d'altres modalitats turístiques més enllà del sol i platja, com podria ser el turisme excursionista. També queda palesa la baixa activitat durant els mesos de gener i desembre, com en el sector nord, amb valors mínims iguals o pròxims a 0, i per tant, molt llunyans al valor mitjà. És important comentar la gran disparitat dels mesos més concorreguts, trobant alguns màxims al setembre de 2003 i 2005, i fins hi tot al maig de 2006 i 2007. El nivell d'estacionalitat pareix mantenir-se més o manco estable, en valors màxims entre 1,7 i 2, excepte l'any 2008 que experimentà una acusada disminució.

Gràfic 9.

Gràfic 10.

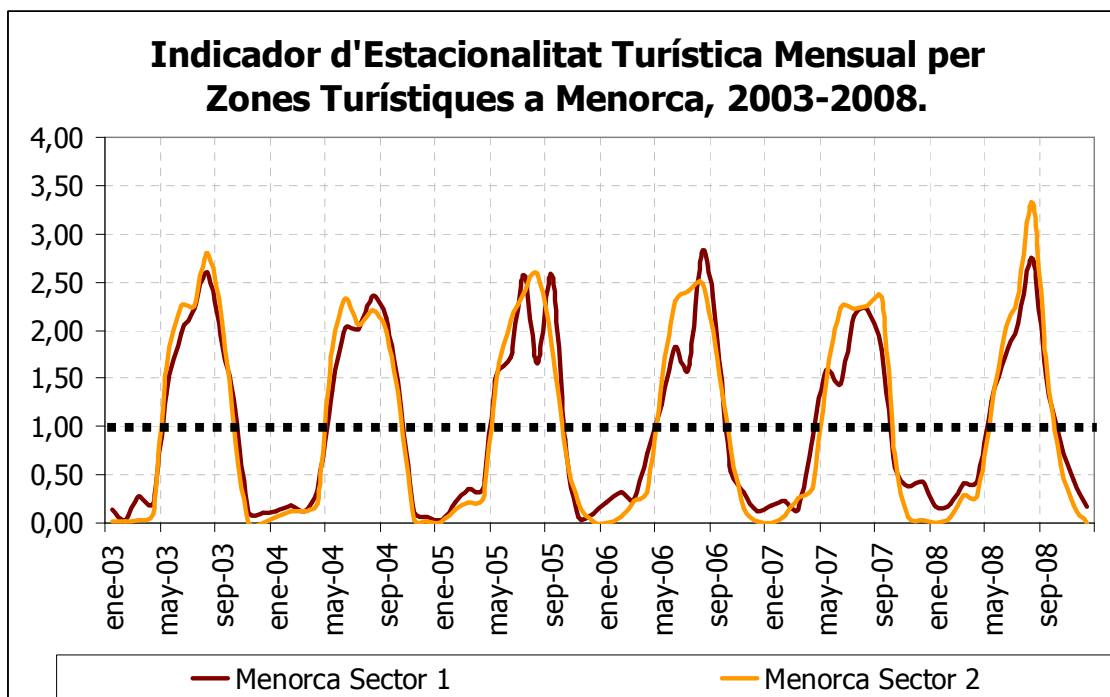
Taula 17. Indicador d'Estacionalitat Turística Mensual per Zones Turístiques a Mallorca, 2003-2008

Sector 1. Platja de Palma	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Gener	0,28	0,37	0,34	0,48	0,35	0,50
Febrer	0,73	0,72	0,59	0,65	0,61	0,57
Març	0,85	1,20	1,07	0,80	0,68	0,87
Abril	1,03	0,91	1,05	0,94	1,12	1,14
Maig	1,42	1,19	1,33	1,27	1,33	1,36
Juny	1,55	1,31	1,33	1,62	1,46	1,34
Juliol	1,46	1,66	1,72	1,64	1,77	1,70
Agost	1,73	1,73	1,44	1,66	1,83	1,55
Setembre	1,35	1,35	1,39	1,59	1,22	1,33
Octubre	1,01	0,79	0,86	0,79	0,83	0,82
Novembre	0,34	0,44	0,51	0,44	0,47	0,49
Desembre	0,25	0,33	0,37	0,14	0,34	0,32
Sector 2. Ponent.	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Gener	0,36	0,40	0,34	0,36	0,35	0,30
Febrer	0,57	0,65	0,58	0,63	0,74	0,65
Març	0,74	0,78	0,81	0,87	1,03	0,76
Abril	0,94	0,77	0,90	0,89	0,97	0,87
Maig	1,34	1,44	1,40	1,32	1,26	1,65
Juny	1,52	1,45	1,49	1,55	1,69	1,57
Juliol	1,57	1,64	1,63	1,75	1,46	1,75
Agost	1,62	1,73	1,63	1,60	1,28	1,52
Setembre	1,27	1,31	1,52	1,33	1,47	1,38
Octubre	1,21	1,08	0,99	1,01	0,98	0,98
Novembre	0,45	0,43	0,39	0,32	0,49	0,34
Desembre	0,39	0,33	0,32	0,37	0,27	0,24
Sector 3. Tramuntana.	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Gener	0,01	0,11	0,06	0,16	0,02	0,07
Febrer	0,54	0,51	0,70	0,55	0,23	0,65
Març	0,93	0,77	1,08	0,95	0,87	1,28
Abril	1,20	1,32	0,54	1,59	1,50	1,33
Maig	1,43	1,76	1,56	1,72	1,86	1,53
Juny	1,38	1,79	1,67	1,69	1,53	1,01
Juliol	1,69	2,02	1,67	1,16	1,56	1,55
Agost	1,48	1,35	1,69	1,42	1,37	1,45
Setembre	1,69	1,25	1,91	1,64	1,64	1,49
Octubre	1,44	0,89	0,95	1,03	1,14	1,37

Novembre	0,20	0,24	0,18	0,09	0,19	0,25
Desembre	0,00	0,00	0,00	0,00	0,10	0,02
Sector 4. Llevant.	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Gener	0,06	0,10	0,13	0,17	0,12	0,12
Febrer	0,18	0,31	0,26	0,27	0,22	0,33
Març	0,30	0,40	0,52	0,38	0,49	0,55
Abril	0,81	0,92	0,64	0,86	0,84	0,73
Maig	1,45	1,36	1,26	1,46	1,22	1,71
Juny	1,42	1,72	1,47	1,81	1,98	1,48
Juliol	2,26	1,95	2,27	1,87	2,01	2,31
Agost	2,32	2,23	2,16	2,09	2,02	2,26
Setembre	1,76	1,71	2,06	1,73	1,93	1,65
Octubre	1,24	1,06	0,96	1,09	1,01	0,72
Novembre	0,12	0,12	0,17	0,16	0,08	0,08
Desembre	0,08	0,12	0,11	0,10	0,09	0,05
Sector 5. Nord.	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Gener	0,02	0,03	0,02	0,03	0,01	0,00
Febrer	0,04	0,06	0,07	0,06	0,06	0,09
Març	0,25	0,15	0,23	0,18	0,35	0,39
Abril	0,50	0,64	0,44	0,51	0,63	0,89
Maig	1,43	1,83	1,86	1,54	1,71	2,08
Juny	1,82	1,81	2,00	2,39	2,26	1,72
Juliol	1,65	2,18	2,10	2,53	1,99	1,87
Agost	2,55	2,10	2,53	1,93	2,44	2,27
Setembre	1,99	1,86	1,80	1,98	1,61	1,95
Octubre	1,62	1,31	0,89	0,81	0,94	0,67
Novembre	0,09	0,01	0,04	0,04	0,01	0,04
Desembre	0,03	0,02	0,02	0,00	0,00	0,03

Les zones de **Menorca** segueixen en línies generals les mateixes pautes que el total de l'illa, encara que observem petites diferències pel que fa a quins mesos presenten els màxims i els mínims anuals i al sector 1 (Maó, Es Castell, Sant Lluís, Es Mercadal) es pot apreciar, fet que no passa ni al total de l'illa ni al sector 2 (Alaior, es Migjorn Gran, Ferreries, Son Bou, Ciutadella), l'efecte de la Setmana Santa. Pel sector 1, a més, podem comentar que l'any 2005 presenta dos màxims en els mesos juliol i setembre, amb un índex d'estacionalitat relativament baix pel mes d'agost i una certa tendència a l'augment de l'indicador pel que fa el 2008. En quant al sector 2, cal esmentar l'existència d'un màxim al mes de juny a 2004 i un altre al mes de setembre el 2007, així com el gran augment de l'indicador al mes d'agost del 2008, que afegit a l'escassetat d'activitat del sector en temporada baixa, fa que s'incrementi considerablement l'estacionalitat del conjunt anual.

Gràfic 11.

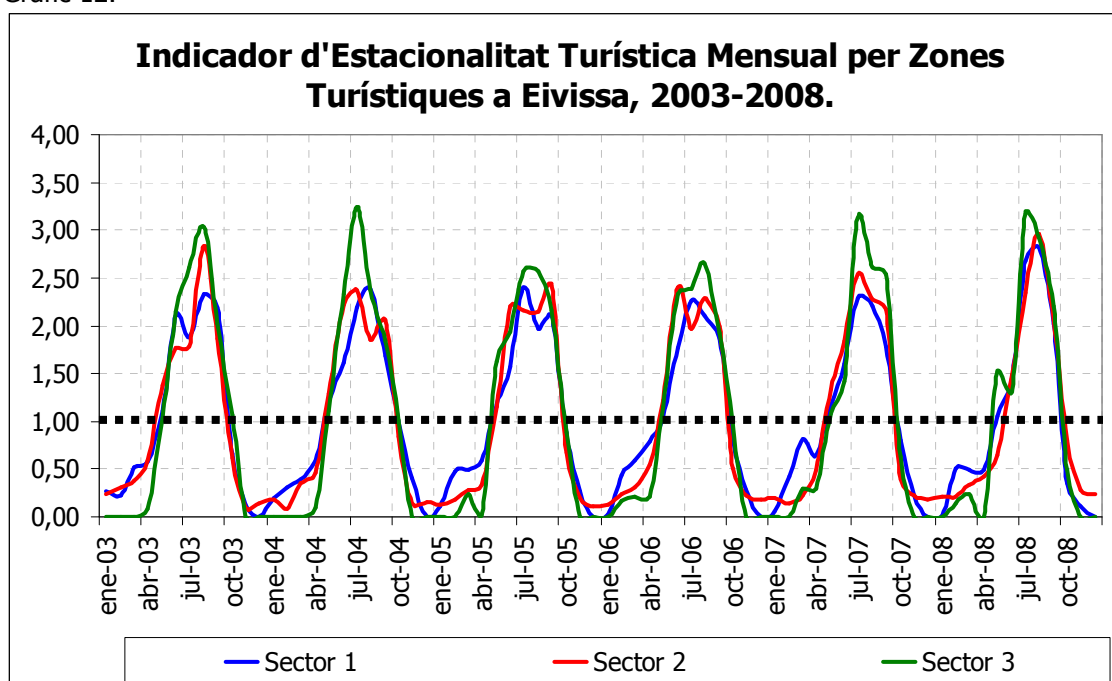
Taula 18. Indicador d'Estacionalitat Turística Mensual per Zones Turístiques a Menorca, 2003-2008

Sector 1.	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Gener	0,13	0,12	0,02	0,21	0,19	0,17
Febrer	0,03	0,18	0,22	0,32	0,23	0,20
Març	0,27	0,11	0,35	0,24	0,14	0,42
Abril	0,19	0,33	0,36	0,71	0,89	0,43
Maig	1,34	1,36	1,52	1,23	1,58	1,26
Juny	1,97	2,02	1,71	1,83	1,44	1,73
Juliol	2,23	2,01	2,57	1,60	2,15	2,07
Agost	2,61	2,35	1,66	2,83	2,21	2,74
Setembre	1,85	2,13	2,57	2,04	1,79	1,53
Octubre	1,18	1,20	0,87	0,53	0,57	0,84
Novembre	0,11	0,11	0,07	0,33	0,37	0,45
Desembre	0,11	0,06	0,09	0,12	0,43	0,16
Sector 2.	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Gener	0,01	0,06	0,02	0,01	0,00	0,00
Febrer	0,02	0,11	0,14	0,07	0,08	0,07
Març	0,03	0,12	0,21	0,23	0,26	0,29
Abril	0,09	0,19	0,25	0,31	0,37	0,28
Maig	1,59	1,79	1,46	1,47	1,45	1,19
Juny	2,25	2,33	2,10	2,29	2,24	1,98
Juliol	2,25	2,06	2,39	2,40	2,21	2,35
Agost	2,80	2,21	2,58	2,48	2,24	3,32
Setembre	2,08	1,99	1,84	1,80	2,34	1,72
Octubre	0,86	1,09	0,78	0,78	0,71	0,61
Novembre	0,00	0,03	0,21	0,16	0,06	0,18
Desembre	0,01	0,02	0,02	0,02	0,03	0,00

Pel que fa a **Eivissa**, i tenint en compte que l'estacionalitat és molt més elevada que a Mallorca i Menorca, al **sector 1** (Sant Antoni Badia, Cala Gració, Sant Antoni poble) és al que trobem amb menys estacionalitat, també, com és lògic, és al que més es nota la pujada per la Setmana Santa, però val a dir que el 2008 augmenta l'índex d'estacionalitat dels mesos d'estiu per a aquesta zona. També, comentar que, a l'any 2004 el mes d'agost deixa de tenir els valors més elevats passant a ser al mes de juliol el que registre els màxims (destacar la baixada de l'agost del 2005, on fins hi tot el mes de setembre es troba per sobre), efecte que es torna a revertir el 2008.

El **sector 2** (Talamanca, Figueretes, Platja d'en Bossa, Cala Vadella, Cala Tarida) mostra dispersions amb una major variabilitat en la distribució dels màxims i mínims dins els diferents anys, a més d'un també considerable augment de l'estacionalitat pel 2008. El **sector 3** (Es Figueras, Cala Llenya, Cala Sant Vicenç, Cala Llonga, Es Canar, Santa Eulària) és el que presenta els valors més dispersos de tota l'illa, amb un gran contrast entre la baixa activitat experimentada durant bona part de l'any i els elevats valors de l'índex en els mesos de més activitat turística. Cal destacar també, la gran estacionalitat del 2004, la disminució posterior pels anys 2005 i 2006, i el fort increment sofert en els dos darrers anys.

Gràfic 12.

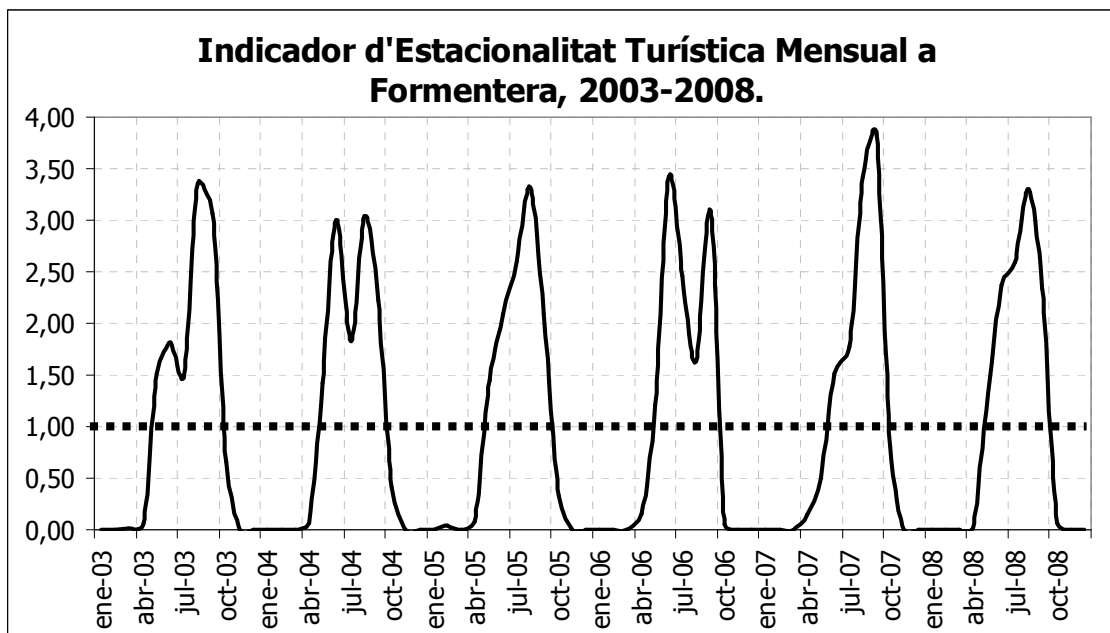

Taula 19. Indicador d'Estacionalitat Turística Mensual per Zones Turístiques a Eivissa , 2003-2008						
Sector 1.	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Gener	0,26	0,20	0,11	0,03	0,06	0,01
Febrer	0,23	0,31	0,47	0,44	0,42	0,50
Marcç	0,52	0,39	0,49	0,58	0,81	0,49
Abril	0,57	0,59	0,58	0,78	0,64	0,49
Maig	1,11	1,21	1,18	1,05	1,16	1,06
Juny	2,10	1,62	1,57	1,76	1,61	1,46
Juliol	1,89	2,19	2,40	2,26	2,29	2,68
Agost	2,33	2,39	1,96	2,11	2,21	2,82
Setembre	2,19	1,69	2,10	1,86	1,78	2,02
Octubre	0,66	1,00	0,87	0,83	0,80	0,35
Novembre	0,13	0,40	0,27	0,27	0,22	0,12
Desembre	0,00	0,01	0,00	0,00	0,00	0,00

Sector 2.	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Gener	0,24	0,18	0,13	0,12	0,20	0,21
Febrer	0,31	0,08	0,18	0,23	0,14	0,21
Març	0,38	0,36	0,29	0,31	0,22	0,34
Abril	0,59	0,47	0,34	0,55	0,49	0,43
Maig	1,37	1,30	1,15	1,22	1,33	0,64
Juny	1,76	2,22	2,21	2,40	1,84	1,49
Juliol	1,79	2,37	2,17	1,96	2,54	2,35
Agost	2,83	1,85	2,15	2,29	2,27	2,96
Setembre	1,86	2,05	2,41	1,99	2,17	2,06
Octubre	0,62	0,84	0,67	0,51	0,39	0,80
Novembre	0,09	0,14	0,20	0,22	0,23	0,28
Desembre	0,15	0,15	0,12	0,19	0,18	0,24
Sector 3.	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Gener	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Febrer	0,00	0,00	0,00	0,17	0,00	0,15
Març	0,00	0,00	0,24	0,22	0,30	0,23
Abril	0,08	0,09	0,02	0,21	0,29	0,00
Maig	1,03	1,11	1,63	1,16	1,08	1,51
Juny	2,14	2,33	1,93	2,34	1,42	1,33
Juliol	2,61	3,24	2,57	2,38	3,12	3,17
Agost	3,03	2,37	2,57	2,66	2,61	2,92
Setembre	2,03	1,84	2,15	1,93	2,54	2,20
Octubre	1,07	1,02	0,88	0,95	0,63	0,49
Novembre	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Desembre	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00

A **Formentera**⁸ es troben els valors més dispersos de totes les Balears, on el valor de l'índex és 0 entre novembre i març. Evidentment trobem valors molt elevats per als mesos de juliol, agost i setembre, amb índexs per sobre de 3. A més, cal afegir, la forta irregularitat interanual pel que fa al valor mensual de l'índex pels mesos de juny a setembre, de manera que en els anys 2003, 2004 i 2006 es dona una baixada significativa en el mes de juliol. A l'any 2006 el màxim apareix al juny i en 2007 al setembre, mentre que a la resta d'anys es troba a l'agost. Comentar també, el fort increment de l'estacionalitat pel 2007 i la posterior lleugera baixada del 2008, i els valors màxims interanuals més o manco estables de l'indicador (a excepció del 2007 que arriba a 3,83)

Gràfic 13.

Taula 20. Indicador d'Estacionalitat Turística Mensual a Formentera, 2003-2008						
	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Gener	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Febrer	0,00	0,00	0,05	0,00	0,00	0,00
Març	0,02	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Abril	0,05	0,07	0,08	0,16	0,14	0,01
Maig	1,51	1,43	1,44	1,20	0,50	1,32
Juny	1,82	2,99	2,09	3,42	1,51	2,37
Juliol	1,50	1,84	2,61	2,45	1,78	2,60
Agost	3,36	3,05	3,32	1,63	3,43	3,30
Setembre	3,07	2,22	2,09	3,08	3,83	2,34
Octubre	0,66	0,41	0,32	0,06	0,81	0,07
Novembre	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Desembre	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00

⁸ Cal advertir que en el cas de Formentera, hi ha el juliol de 2004 i l'agost de 2006 en la mostra de viatgers és molt inferior (quasi un 50%) de la dels mesos precedents, la qual cosa ens obliga a prendre aquesta informació amb molta cautela.

5. Índex d'Intenstitat Turística (IITur).

Antecedents.

L'estudi de la despesa turística ha estat una de les principals tasques desenvolupades per molts d'estudiosos del turisme. A les Balears destaca la tasca duta a terme per Eugeni Aguiló qui desenvolupà durant un llarg període de temps, entre el 1986 i el 2004, l'estudi de la despesa turística a les Balears. La Conselleria de Turisme va publicar entre el 1991 i el 2001 l'informe sobre la despesa turística. A partir de llavors tan sols comptam amb les dades de despesa turística elaborades per l'IET (Instituto de Estudios Turísticos) a l'EGATUR (Encuesta del Gasto Turístico). El principal problema al respecte d'aquesta font és que no es té coneixement de la despesa turística realitzada pel turisme domèstic, això és l'espanyol. Aquesta informació que realitza el CITTIB no es publiquen en els anuaris turístics de la Conselleria de Turisme. Entre el 2004 i el 2007 la informació de la despesa turística dels espanyols a les Illes Balears han estat publicats a les memòries del Consell Econòmic i Social, però aquesta informació ja no ha aparegut a la darrera memòria del 2008. Crida l'atenció l'absència de les dades de la despesa turística dels espanyols, sobretot quan aquests representaven el 2008 el 24,28% dels turistes arribats a les illes. És a dir, eren el tercer grup de turistes segons nacionalitat, amb tan sols un 5,69% menys de turistes que els britànics.

Seria recomanable i interessant poder comptar amb anàlisis de despesa turística més exhaustius, informant sobre l'impacte crematístic del turisme nacional, així com de la incorporació d'altre informació rellevant, com ara: la despesa turística realitzada per localitats o zones concretes, els béns i serveis que acumulen un major percentatge de despesa turística, etc. L'anàlisi crematístic del turisme, valdria la pena completar-ho reflectint els anomenats "tourist leakages" o fuites turístiques que en el cas d'economies insulars del Pacífic i el Carib arriben a ser de fins el 90%. Així doncs, es podria saber amb major precisió l'origen i destí del fluxos monetaris turístics, de tal manera que es podria discriminar la part de la despesa turística que acaba en llocs o persones diferents al que reben físicament els turistes. Aquestes fuites es produeixen per motius diversos com poden ésser la promoció turística internacional, la reducció de taxes aconseguides pels "lobbys" empresarials estrangers, la importació de productes d'origen estranger, etc. Per tant, part del flux monetari que aparentment hauria de quedar al lloc receptor en benefici dels que pateixen les conseqüències reals del turisme es perd o és enviat cap a d'altres indrets.

Un clar exemple més, d'informació parcel·lària, el trobam en els Anuaris de turisme de les Illes Balears, publicats per la Conselleria de Turisme a través del CITTIB i l'INESTUR, on com s'ha dit anteriorment no apareixen les dades de despesa del turisme estranger i espanyol, mentre que es presenten amb sorprenent precisió les dades de despesa de: turisme nàutic, turisme de golf i el cicloturisme. Aquest biaix informatiu coincideix amb l'intent dels poders locals de potenciar el turisme elitista, de sectors d'alt poder adquisitiu. Per altra banda, a la informació crematística s'hauria d'afegir la part corresponent als recursos utilitzats globalment i per a les diferents tipologies turístiques. Així mateix, seria interessant poder contrastar la informació monetària amb la seva contrapartida biofísica (p.ex. aigua, energia, etc). D'aquesta manera es podria saber la despesa turística no tan sols en termes monetaris, sinó també físics. En resum, podem dir que tant l'estudi d'aquests efectes com la incorporació de nova d'informació que englobi tot el que gira en torn al turisme podria donar nous coneixements sobre l'eficiència real del sector, i així ajudar a prendre decisions de manera més informada.

Definició.

Aquest indicador calcula la intensitat turística entesa com el nombre de turistes requerits per obtenir un milió d'euros de despesa turística. Es calcula a partir de la despesa dels turistes no residents ja que les dades de la despesa turística dels espanyols no és accessible, malgrat les administracions públiques l'elaborin.

Fonts.

Despesa turística dels turistes estrangers: IET (diversos anys) *Informe Anual Egatur. Encuesta del gasto turístico a los turistas no residentes*. Instituto de Estudios Turísticos, Ministerio de Industria, Comercio y Turismo (www.iet.tourspain.es/paginas/PubEgatur.aspx?option=egat&idioma=es-ES, octubre 2009).

Despesa turística dels turistes espanyols: CES (2006-2008) *Memòria del CES. Sobre l'economia el treball i la societat de les Illes Balears (2005-2006-2007)*. Consell Econòmic i Social de les Illes Balears, Palma de Mallorca.

Nombre de turistes estrangers i espanyols: CITTIB (2004-2009) *El turisme a les Illes Balears. Dades informatives (2003-2008)*. CITTIB, Conselleria de Turisme, Govern de les Illes Balears, Palma de Mallorca (www.finestraturistica.org/p/todos_documentos.php?id_sec=16&cat=2&id_subsec=0, octubre 2009).

Metodologia.

IITur = nombre de turistes /despesa turística (en milions d'euros constants preus 1995).

Atès que no comptam amb deflactor per a la despesa turística s'ha procedit a calcular la despesa en termes reals, aplicant el deflactor de l'IPC⁹.

Anàlisi i resultats.

Si ens fixem amb la taula 21, veim com l'evolució de la despesa turística en termes reals per part dels **turistes estrangers**, ha disminuït un 10,03% des del 2003 el 2008, tot passant de 5.786 milions d'euros a 5.205 milions d'euros. Si miram l'IITur, que és el nombre de turistes requerits per a l'obtenció d'un milió d'euros expressats en termes reals, resulta que s'ha passat de 1.408 turistes el 2003 a 1.906 el 2008. És a dir, per tal d'aconseguir el mateix milió d'euros, s'ha hagut d'incrementar la IITur, expressat en nombre de turistes estrangers/milió d'euros constants 1995, en un 35,37%. Aquestes dades demostren una important baixada en el nivell d'eficiència del producte turístic estranger, ja que, l'increment de turistes en un 21,77% entre 2003 i 2008 no permet mantenir el nivell de despesa per turista del 2003, sinó que aquest, s'ha vist reduït considerablement.

Val a dir, que, tot i que l'ingrés corrent aconseguit pel turisme estranger ha crescut cada any, si passam a tenir en compte l'increment natural dels preus i el del nombre de turistes arribats, finalment es posa de manifest la important pèrdua competitiva del sector turístic Balear, detectant que entre 2003 i 2008 aquesta indústria ha necessitat cada vegada més recursos per a la generació dels mateixos ingressos.

Taula 21. Índex d'Intensitat Turística (turistes estrangers) a les Illes Balears, 2003-2008				
	Despesa Turística del turisme estranger (milions d'euros corrents)	Despesa Turística del turisme estranger (milions d'euros constants 1995)	Turistes estrangers	IITur (turistes estrangers/milió euros constants 1995)
2003	7.969,8	5.786,1	8.148.939	1.408
2004	8.405,3	5.774,4	9.271.487	1.606
2005	8.232,0	5.276,7	9.362.949	1.774
2006	8.848,5	5.335,6	9.776.094	1.832
2007	9.232,2	5.068,5	9.830.361	1.940
2008	9.551,6	5.205,6	9.922.777	1.906

⁹ A la nota 92 de la Memòria del Consell Econòmic i Social de les Balears es podia llegir "Cal destacar que a les Balears no es disposa d'un deflactor per a la despesa turística, fet que ha estat reclamat diverses vegades pels experts del sector".

Finalment, s'ha procedit a calcular l'IITur del **turisme espanyol** a les Illes Balears entre el 2004 i el 2008. S'ha de tenir present que no es tenen dades de la despesa del turisme espanyol a les Illes Balears pel 2008, per la qual cosa s'ha estimat que la despesa per turista el 2008 era idèntica a la del 2007, amb la qual cosa ens sortiria una despesa estimada d'uns 2.341 milions d'euros el 2008, tot multiplicant el nombre de turistes espanyols arribats a les Illes Balears (dades del CITTIB) amb la despesa mitjana de l'any anterior. Els turistes espanyols arribats a les illes s'han incrementat en un 43,6% entre el 2004 i el 2008. Per altra banda, la despesa turística dels espanyols ha passat de 1.464 milions d'euros nominals el 2004 a 2.535 el 2007, mentre que l'estimació del 2008 ens amolla la xifra de 2.341 milions d'euros nominals.

Per tant, la despesa turística dels espanyols, en termes nominals, s'hauria incrementat, teòricament, un 59,8% entre el 2004 i el 2008. Si aplicam el deflactor de l'IPC, tendrem que en termes reals la despesa turística ha passat d'uns 1.006 milions d'euros constats a preus de 1995 el 2004 a uns 1.392, el que suposaria un increment del 26,8%. Per altra banda, la IITur ha passat de 2.201 turistes espanyols/milió d'euros constants 1995 a l'any 2004 a 2.474 turistes espanyols/milió d'euros constants de 1995 el 2008. Això vol dir que per a generar el mateix milió d'euros se requeria, teòricament, un 13,22% més de turistes espanyols. Així i tot, aquest increment és 5,45 punts inferior al dels turistes estrangers. En canvi, per a obtenir un milió d'euros el 2008 se requerien uns 1.906 turistes estrangers, mentre que els turistes espanyols requerits serien teòricament un 30,78% superiors.

Taula 22. Índex d'Intensitat Turística (turistes espanyols) a les Illes Balears, 2004-2008				
	Despesa Turística del turisme espanyol (milions d'euros corrents)	Despesa Turística del turisme espanyol (milions d'euros constants 1995)	Turistes espanyols	IITur (turistes espanyols/milió euros constants 1995)
2004	1.464,63	1.006,19	2.215.196	2.201,57
2005	1.619,88	1.038,34	2.263.239	2.179,67
2006	2.008,37	1.211,04	2.801.735	2.313,50
2007	2.535,79	1.392,16	3.444.885	2.474,50
2008	2.341,64	1.276,19	3.181.124	2.492,68